

ÖZET

Para Politikası ve Ücret Pazarlıkçuları Arasındaki Stratejik Etkileşim

Enflasyon ve işsizliğin politik-ekonomik düzenlemesi, para politikası yapıcılar ile ücret pazarlıkçularının etkileşim içinde oldukları kurumsal ağa bağlıdır. Merkez bankası bağımsızlığı ile ücret pazarlığı koordinasyonu, işsizlik ve enflasyon seviyesinin belirlenmesinde birbirleriyle etkileşim içindedirler. Merkez bankası bağımsızlığı, rasyonel beklentilerin geçerli olduğu bir ekonomik düzende reel etkiler meydana getirebilmektedir. Bu reel etkilerin ortaya çıkabilmesi, sadece merkez bankasının muhafazakarlık derecesine değil, aynı zamanda ücret pazarlığının kurumsal yapısına ve ücret pazarlıkçularının optimal davranış üzerinde koordine olabilme dürtü ve yeteneklerine bağlıdır. Bu çalışmanın temel amacı, bu aktörlerin nasıl etkileştiklerini, enformasyon ve yetenek düzeylerinin ne olduğunu ve etkileşimleri sonucu ortaya çıkabilecek muhtemel sonuçları göstermektir.

JEL Sınıflaması: E24, E31, E52, E58

Anahtar Kelimeler: Para Politikası, Ücret Pazarlığı, Stratejik Etkileşim

ABSTRACT

The Strategic Interaction Between Monetary Policy and Wage Bargainers

The politico-economic regulation of unemployment and inflation depends on the institutional network in which monetary policy makers and wage bargainers interact. Central bank's independence and coordination of wage bargaining interact with each other in setting of unemployment and inflation level. Central bank independence has real effects, even given fully rational expectations. The real effects of a central bank's conservatism hinge not only on the credibility of that conservatism, but also upon institutional structure of wage bargaining and the incentives and capacity of wage bargainers to coordinate their behavior on optimal stance. The main aim of this study is to show how those actors interact, what level of information and capability they have and the possible outcomes that may appear as a result of their interactions.

JEL Classification: E24, E31, E52, E58

Keywords: Monetary Policy, Wage Bargaining, Strategic Interaction

Para Politikası ve Ücret Pazarlıkçıları Arasındaki Stratejik Etkileşim

Arş. Gör. Aslı Güler*

Prof. Dr. Hasan Özyurt**

İRİŞ

Para politikası hakkındaki genel inanış, parasal şokların yokluğu halinde parasal kurumların sadece enflasyonu etkileyebileceği, reel ekonomi üzerinde ise herhangi bir etki meydana getiremeyeceği şeklindedir. Nominal ücret sözleşmelerinin varlığı halinde, para politikası otoritesi ile sendikalar arasındaki stratejik etkileşimi konu alan yeni literatür, para politikasının, ekonomik aktörlerin tamamen rasyonel olduğu varsayımı altında bile üretim ve istihdam üzerinde reel etkiler meydana getirebileceği sonucuna ulaşarak, geleneksel düşünceye olan güveni sarsmıştır.

Bu yeni literatüre göre, emek piyasası az sayıda sendikadan oluşuyorsa ya da ücret pazarlığı koordineli bir yapıya sahipse, para kuralları reel değişkenleri etkileyebilmektedir. Bu yeni filizlenen etkileşim teorisinin temel sorunu, muhafazakâr merkez bankasının, sendikaların reel ücret taleplerini baskı altına alarak ekonomik performansı artırıp arttıramayacağıdır.

Bu konudaki yaklaşımların buldukları sonuç şudur: Eğer özel ekonomik aktörler parasal otoriteyle stratejik etkileşime girebilecek yeterli piyasa gücüne sahipse, parasal kurumlarda somutlaşan muhafazakârlık derecesi, tamamen rasyonel beklentiler altında bile reel ve nominal değişkenlerin ortalama ve uzun dönem değerlerini etkileyecektir. Bu teorilere göre, parasal otoritenin muhafazakârlık derecesinin, ücret pazarlıkçıları ücretlerde kısıtlamaya gitmeye teş-

* Karadeniz Teknik Üniversitesi, İİBF, İktisat Bölümü
asliguler24@hotmail.com

** Karadeniz Teknik Üniversitesi, İİBF, İktisat Bölümü
hozyurt@ktu.edu.tr

vik edici rol oynaması nedeniyle para politikası ekonomi üzerinde reel etkilere sahip olmaktadır. Kısaca, muhafazakâr bir merkez bankası, koordineli ücret pazarlıkçıları ile etkileşime girdiğinde, ekonomi üzerinde reel etkiler meydana getirebilmektedir.

Geleneksel olarak ayrı olan merkez bankası bağımsızlığını ve ücret pazarlığı merkeziliği/koordinasyonunu konu alan teorilerin bir arada incelenmesi, para politikası ve emek piyasası kurumlarının, makroekonomik performans üzerindeki etkilerini araştırmayı mümkün kılmaktadır. Daha spesifik olarak, stratejik etkileşim teorisi, merkez bankası bağımsızlığının, ücret pazarlığı koordinasyon derecesinin ve bu iki kurumsal değişkenin etkileşiminin enflasyon, işsizlik ve reel ücretler üzerindeki etkisinin incelenebileceği teorik bir sistem ortaya koymaktadır.

Bu çalışmanın amacı, değişik derecelerde bağımsızlığa sahip olan merkez bankası ve değişik derecelerde ücret pazarlığı koordinasyon dereceleriyle karakterize edilen emek piyasası arasındaki stratejik etkileşimin işsizlik ve enflasyon üzerindeki sonuçlarını ortaya koyan mevcut teoriyi irdelemektir. Potansiyel stratejik etkileşimleri Türkiye için inceleyen ileriki bir çalışma için zemin teşkil etmesi açısından böyle bu konunun incelenmesine gerek duyulmuştur.

1. Literatür

Ücret pazarlığı kurumları ve makroekonomik performans üzerine odaklanmış literatür, ücret pazarlığı merkezilik derecesi ile

ücret kısıtlamaları ve işsizlik arasındaki neden sonuç ilişkisini incelerken, para politikasının bu etkileşime dahil olabileceğini hesaba katmamıştır. Bu eksiklik, Robert Franzese, Peter Hall, Alex Cukierman, Fabrizio Coricelli Alberto Dalmazzo, David Soskice ve Torben Iversen gibi bazı iktisatçıların para politikasını da mekanizmaya dahil etmesiyle giderilmiştir.

Merkez bankası bağımsızlığı ile ücret pazarlığı kurumları teorilerini birbirine bağlayan ilk çalışmalardan biri olan Hall ve Franzese (1998), merkez bankası bağımsızlığının etki derecesini ücret pazarlığının kurumsal karakterinin belirlediğini ortaya koymuştur. Buna göre, merkez bankası ve ücret pazarlıkçıları arasındaki sinyalleşme mekanizması dikkate alınarak, ücret pazarlığı sisteminin karakteri analizin içine sokulduğunda, ücret pazarlığının koordineli olduğu bir ekonomide, merkez bankası bağımsızlığının artışı, büyük istihdam kayıplarına yol açmadan enflasyonu düşürücü etki meydana getirmektedir. Diğer taraftan, ücret pazarlığının koordinesiz olduğu durumda ise, enflasyon oranını düşürmek için yüksek işsizlik maliyetine katlanmak gerekecektir. Sonuç olarak merkez bankası bağımsızlığı, koordineli ücret pazarlığı sistemi ile birleştirildiğinde ekonomik performans açısından en iyi sonuçlar elde edilebilmektedir. 1955–90 yıllarını kapsayan yatay kesit ekonometrik analiz yapan Hall ve Franzese (1998), bağımsız merkez bankası ve koordineli ücret pazarlığı sisteminin işsizlik ve enflasyon açısından en

iyi sonuçları veren kombinasyon olduğu hipotezini destekleyen güçlü ampirik kanıtlar elde etmişlerdir.

Soskice ve Iversen (2000), para politikası kurallarının rasyonel beklentiler, tam enformasyon varsayımları altında ve nominal katılıkların yokluğu halinde denge istihdam oranı üzerindeki etkisini inceleyen bir model ortaya koymuşlardır. Buna göre, merkez bankası para politikaları daraltıcı olduğunda, birbirlerinden bağımsız olarak hareket eden büyük sendikalar parasal ücret taleplerini ve dolayısıyla beklenen reel ücretlerini ılımlı tutma eğilimi içerisine girerler. Bunun sonucu olarak reel para arzı yükselir ve toplam talep seviyesi ve dolayısıyla istihdam artar. Ancak para politikası genişlemeci olduğu zaman bu sonuç gerçekleşmez. Sonuç olarak, az sayıda ve birbirinden bağımsız hareket eden sendikalar söz konusu olduğunda merkez bankasının sıkı para politikası kuralları izlemesi uzun dönem istihdam oranını artırır.

Lippi (2003), monopolistik bir emek piyasasında muhafazakâr bir merkez bankasının arzu edilebilirliğini araştırmıştır. Soskice ve Iversen (2000)'e yakın sonuçlar bulan Lippi'e göre muhafazakâr bir merkez bankası monopolistik bir emek piyasasında istihdam üzerinde sürekli etkiler meydana getirebilirken, atomistik bir emek piyasasında söz konusu etki ortaya çıkmamaktadır.

Gersbach ve Hahn (2007), sektörel işçi sendikaları ile para politikası arasındaki etkileşimi incelemiş ve merkez bankasının

politika yapmak için sadece ücretler gibi nominal değişkenleri izlemesinin ve tahmin etmesinin yeterli olup olmadığını araştırmıştır. Merkez bankasının ekonomideki reel şokların göstergeleri hakkında direkt veri toplayarak çok fazla bilgi elde edememesine rağmen bu tür aktivitelerin yine de merkez bankası için faydalı olduğu ve sosyal kayıpları azalttığı sonucuna ulaşılmıştır.

2. Stratejik Etkileşim Teorisi

Fabrizio Coricelli, Alex Cukierman, Alberto Dalmazzo, Robert Franzese, Peter Hall, Torben Iversen ve David Soskice gibi pek çok politik ekonomiyle ilgilenen iktisatçı, merkez bankası ile ücret pazarlıklarının birbirleri ve uluslararası ilişkiler, sektörel yapı gibi pek çok değişik politik ekonomik oluşumla etkileşim içinde olduğunu ortaya koymuştur. Bu etkileşimler sonucu, para otoritesinin muhafazakarlık derecesi, ücret pazarlığı organizasyonuna bağlı olarak, rasyonel beklentiler varsayımı altında bile, reel değişkenlerin uzun dönem ve ortalama değerleri üzerinde etki meydana getirebilmektedir.

Stratejik etkileşim teorisinde, koordineli ücret pazarlığı, para politikasının üretim ve istihdam kayıplarını azaltıcı bir rol oynamaktadır. Ücret pazarlığı koordinasyonunun reel etkileri ise, parasal muhafazakarlığın derecesine bağlı olarak değişmektedir. Bu etki, pazarlık koordinasyonunun ücret esnekliğini artırması sonucu ortaya çıkmaktadır.

Stratejik etkileşimin başlangıç noktasını, koordineli ücret pazarlıkçılarının stratejik hareket edebilme ve para politikasının ücret kararlarına vereceği politik cevabı hesaba katabilme yeteneğine sahip olduğu varsayımı oluşturmaktadır. Bu varsayım altında stratejik etkileşim teorisinin bulduğu sonuç şudur: Parasal otorite ve ücret pazarlıkçıları arasındaki stratejik etkileşim, para politikasının, istihdam ve üretim üzerinde önemli etkiler meydana getirmesine yol açmaktadır. Yani belirli sayıda ücret pazarlıkçıları ile etkileşime girdiğinde, para politikası nötr değildir.

3. Merkez Bankasının Politika İlanlarının Ücret Pazarlığı Üzerindeki Etkisi: Sinyalleşme Mekanizması

Stratejik etkileşim analizi, para politikası yapımının merkez bankası ve ekonomik aktörler arasında bir sinyalleşme sürecini kapsadığı iddiasıyla başlamaktadır. Ücret pazarlığı ile merkez bankası bağımsızlığı ve deflasyon literatürünü bir araya getiren Hall ve Franzese (1998), merkez bankası bağımsızlığının pek çok etkisinin banka ve ekonomik aktörler arasında gerçekleşen sinyalleşme süreci sayesinde çalıştığını ileri sürmektedir.

Sinyalleşme süreci, genel olarak, merkez bankasının ilan ettiği para politikası kurallarının tek başına ekonomideki çok sayıda aktörün ücret ve fiyat ayarlamalarını değiştirmesine yol açacağı etkin bir süreç olarak tanımlanır. Her bir ekonomik aktörün

ilan edilen para politikasının etkilerini, böyle bir politika ilanı ile karşı karşıya kalan diğer ekonomik aktörlerin davranışlarını ve bu davranışların meydana getireceği etkiyi tahmin edebileceğini varsayan standart rasyonel beklentiler hipotezi bu sürecin dayanak noktasını oluşturmaktadır. Bu koşullar altında rasyonelite, sadece aktörlerin optimal dengeye ulaşacak şekilde hareketlerini koordine etmelerine yol açar.

Sinyalleşme sürecinin etkinliği önemli ölçüde, parasal otoritenin muhafazakarlık derecesi ve bu muhafazakarlığın kredibilitesi ile ücret pazarlığının kurumsal yapısına bağlıdır. Para politikası sinyallerinin etkinliğinde, gönderenin karakteristik özellikleri, daha açık bir ifadeyle merkez bankasının anti enflasyonist tutumu ve bu tutuma olan güven çok önemli rol oynamaktadır. Bunun yanında, ücret pazarlıkçılarının, bu sinyalleri algılayabilme ve bunlara cevap verebilme kapasitesini belirleyen ücret pazarlığının yapısı da sinyal mekanizmasının etkinliğinde önemlidir (Hall ve Franzese, 1998, s.506).

Sinyalleşme mekanizmasının temel fonksiyonu, para politikası enflasyonu düşürme amacına yönelik olarak uygulanırken ekonomi üzerinde olumsuz sonuçların ortaya çıkmasını engellemektir. Daha önce ifade edildiği gibi, merkez bankası bağımsızlığının pek çok etkisi, banka ile ekonomik aktörler arasında gerçekleşen sinyalleşme sürecinde ortaya çıkmaktadır. Burada, sinyalleşme süreci sonunda bağımsızlı-

ğın meydana getirdiği en önemli etki enflasyonun düşmesi olmaktadır. Ancak, bu ekonomi açısından belli bir maliyete katlanmayı gerektirmektedir. Bununla beraber, bu maliyetin ortaya çıkıp çıkmaması ise ulusal pazarlık sistemine bağlıdır. Diğer bir ifadeyle, ücret pazarlığının yapısı, anti-enflasyonist politika maliyetini düşürecek sinyalleşme mekanizmasının etkinliğinde önemli rol oynamaktadır (Franzese ve Hall, 1999, s.174). Sinyalleşme sürecinin etkinliğine bağlı olarak da merkez bankası bağımsızlığındaki artış, işsizlikte bir artışa neden olmaksızın enflasyonun düşmesine yol açmaktadır (Hall ve Franzese, 1998, s.506).

Para politikası sinyallerinin etkinliği öncelikle, sinyali gönderenin yani merkez bankasının karakteristik özelliklerine bağlıdır. Para otoritesi enflasyonist politikaları terk ettiğine dair güçlü bir taahhüt sunabilir ve ekonomik karar birimlerini bu taahhüdüne inandırabilirse, nominal ücretler, enflasyonun reel ücretleri aşındıracağı korkusu olmaksızın ılımlı düzeylerde belirlenebilecektir. Bu durumda, en kötü ihtimalle, reel ücretler etkilenmeyecek, istihdam dışsal olarak belirlendiği seviyede kalabilecek ve enflasyon böyle bir güvenilir taahhüdün verilmediği durumdan daha düşük gerçekleşecektir. Ücretlerin düşük belirlenmesi ile bir taraftan enflasyon artışının önüne geçilirken; diğer taraftan, istihdam kaybı yaşanmamış olacaktır (Franzese ve Hall, 1999, s.174).

Bu açıdan, ekonomik aktörlerin, merkez bankasının gönderdiği sinyalleri algılaması ve güvenilir bulması makroekonomik performansı olumlu yönde etkilemektedir. Diğer bir ifadeyle, politika yapıcılarının kullandığı makro ekonomik modellerdeki belirsizlik, para politikasının başarısını belirleyen önemli bir unsurdur (Eijffinger ve Han, 1996, s.20).

Sinyal mekanizmasının etkinliğinde rol oynayan bir diğer önemli faktör ise ücret pazarlıklarının bu sinyalleri algılayabilme ve bunlara cevap verebilme kapasitesi, diğer bir ifadeyle, ulusal pazarlık sisteminin kurumsal yapısıdır (Coricelli, Cukierman, Dalmazzo, 2006, s.40). Koordinasyonlu bir ücret pazarlığı yapısı sinyalleşme mekanizmasının etkinliğini artırıcı bir rol oynamaktadır. Koordineli bir pazarlık sisteminde, merkez bankası bağımsızlığında meydana gelen bir artış, uzun dönem enflasyon oranını, göreceli olarak daha düşük bir işsizlik maliyetiyle düşürebilmektedir. Ücret pazarlığı daha az koordineli olduğu durumda ise, merkez bankası düşük enflasyon oranını ancak daha büyük bir işsizlik maliyetiyle gerçekleştirebilmektedir (Hall ve Franzese, 1998, s.505-506).

Doğal olarak özel ekonomik aktörlerin politikaya tepki göstermesi başlı başına bir seçim meselesidir. Merkez bankası anti enflasyonist bir politika yürütmeye başlayacağı zaman işsizlik ve üretim açısından ortaya çıkacak olan reel maliyet, ücret pazarlığı sisteminin koordinasyon derecesine

bağlı olarak değişecektir (Posen, 1995, s.12). Örneğin, Euro öncesi Almanya'da parasal etkinlik Alman pazarlık organizasyonları ve Bundesbank'ın para politikası arasındaki etkileşimlere bağlıydı.

Bu ifadelerle göre, merkez bankası ve ekonomik aktörler arasındaki sinyalleşme ve koordinasyon sürecinin etkinliği ücret pazarlıkçıların karşı karşıya kaldıkları kolektif/toplu hareket probleminde çözüm getiren kurumların varlığına bağlı olmaktadır (Franzese ve Hall, 1999, s.177).

4. Merkez Bankası Bağımsızlığının Stratejik Etkileşimdeki Rolü

1980 ve 1990'larda politik ekonomistler, merkez bankası bağımsızlığının enflasyonu düşüreceği iddiasını ortaya atmışlardır. Bu, merkez bankasının politik otoritelerden özerkliğinin sağladığı kredibilite avantajı sayesinde enflasyonu düşüreceği ve bu nominal faydanın herhangi bir reel maliyete neden olmaksızın elde edilebileceğine ilişkin çok güçlü bir teoridir (Cukierman ve Lippi, 1999, s.1396).

Klasik merkez bankası bağımsızlığı teorisine göre, ekonomideki reel ve nominal katılıkları göz önünde bulundurduğumuzda, politik otoritelerin etkisi altında olan merkez bankası reel ücretleri düşürmek ve istihdamı arttırmak amacıyla sürpriz enflasyon üretme eğilimine sahiptir. Ancak, ekonomik karar birimleri bu güdünün farkındadır ve ortaya çıkmasını bekledikleri bu enflasyonist sonucu, belirleyecekleri ücret ve

fiyatlara dahil etmektedirler. Buna göre, rasyonel beklentiler dengesi altında, parasal otorite karar birimlerini sistematik olarak yanıltmamakta ve bu yüzden reel ücretler ve istihdam seviyesi değişmeden kalırken enflasyon seviyesinde de bir artış meydana gelmektedir.

Parasal otoritenin sürpriz enflasyondan kaçınacağına dair güvenilir bir taahhüt sunması ve bu taahhüdü ekonomideki karar birimlerinin inandırıcı bulması durumunda ise enflasyon beklentisi olmadığından ücret ve fiyatlar, enflasyonun ücret ve fiyatlar üzerindeki aşındırıcı etkisini giderecek bir fazlalık içermeyecektir. Bu ise, reel ücretler ve istihdam seviyesi etkilenmeksizin enflasyonun önlenmesi sonucunu doğuracaktır (Forder, 1998, s.308). Diğer bir ifadeyle, politik otoriteden bağımsız olan muhafazakâr bir merkez bankası kurumsallaştırmak, para otoritesinin taahhütlerine kredibilite sağlamakla böylelikle de bağımsız bir merkez bankası enflasyonu ekonomik performans üzerinde olumsuz etkiler meydana getirmeden düşürebilmektedir (Franzese 1999a, s.683, 684). Pek çok ampirik çalışma, merkez bankası bağımsızlığının, ya hiç reel maliyete yol açmaksızın ya da çok küçük bir reel maliyet karşılığında, enflasyonu düşürdüğüne dair güçlü kanıtlar ortaya koymuştur. Bu çalışmalarda, nominal değişkenlerle bulunan güçlü negatif korelasyona karşın, merkez bankası bağımsızlığı (MBB) ile reel değişkenler arasında çok önemsiz bir korelasyon bulunmuştur. Bul-

nan bu önemsiz korelasyon nedeniyle, MBB ile reel değişkenler arasında, diğer değişkenlerin (ücret pazarlığı koordinasyonu) seviyesine bağlı olarak değişen ilişki ihmal edilmiş ve üzerinde durulmamıştır. Bu nedenle, standart merkez bankası bağımsızlığı teorisi bu ilişkiyi ortaya çıkaracak olan potansiyel stratejik etkileşimleri bünyesine katamamıştır. Bu ilişkinin ortaya çıkarılması sonucu, oldukça bağımsız merkez bankalarına ve düşük enflasyon oranlarına sahip Almanya ve ABD gibi ülkelerin, neden oldukça farklı işsizlik oranlarına sahip olduğu sorusu açıklanma imkânı bulmuştur (Franzese, 1999b, s.100).

5. Para Politikasının Dışsallığı

Para politikası dışsallığı olarak adlandırılan ücretlerdeki artış ve işsizlik arasındaki sebep sonuç ilişkisi Fabrizio Coricelli, Alex Cukierman, Alberto Dalmazzo, Robert Franzese, Peter Hall, Torben Iversen ve David Soskice gibi önemli politik iktisatçılar tarafından vurgulanmıştır. Para politikası dışsallığı şunu ifade eder: Parasal ücretlerdeki yükselmenin verimlilik artışının üzerinde olması, enflasyonist baskının ortaya çıkmasına yol açar. Bu durumda, merkez bankası, paranın iç değerini korumak için sıkı para politikası izlemek zorunda kalır. Bu nedenle, tek bir sektörün ücret artışları merkez bankasının reaksiyonu yoluyla, toplam talepte bir daralmaya yol açar. Ancak, bu kısıtlayıcı para politikası, sadece tek bir sektör üzerinde değil, bütün ekonomi üzerinde negatif etkiler meydana getire-

cektir. Reel faiz oranlarındaki değişimin üretim ve istihdam üzerinde meydana getirdiği etki göz önünde bulundurulduğunda, bu şekilde ifade edilen para politikası dışsallığının diğer dışsallıklardan daha güçlü etkiler meydana getirebileceği açıktır (Dulien, 2005, s.14).

Diğer taraftan, para politikası dışsallığının büyüklüğü, merkez bankasının ücret artışlarına nasıl bir tepki vereceğine bağlıdır. Aynı zamanda, merkez bankasının reaksiyonu sendikaların büyüklüğüne ve değişik ücret pazarlıklarının koordinasyon derecesine bağlı olarak değişik derecelerde içselleştirileceğinden, bu dışsallığın büyüklüğü ücret pazarlıklarının bu reaksiyonu hesaba katma derecesine yani ücret pazarlığının kurumsal yapısına da bağlıdır (Hall ve Franzese, 1998, s.506). Bu iki boyut hesaba katıldığında, ücret pazarlığı ve para politikası arasındaki stratejik etkileşim teorisi kendisini standart makroekonomik modellerden ayıran ilginç bir sonuca ulaşır: Merkez bankasının davranış metodu yani takip ettiği para politikası kuralları ekonomik aktörlerin tamamen rasyonel olduğu bir ekonomide bile üretim ve istihdam üzerinde sürekli reel etkiler meydana getirebilmektedir. Bir başka ifadeyle, az sayıda ücret pazarlıcsısı ile etkileşime girdiğinde parasal kuralın karakteri nötr değildir (Soskice ve Iversen, 2000, s.265).

Bu bağlamda, merkez bankasının enflasyon ve işsizlik üzerindeki etkisi, ilginç bir yöntemle para politikasının ilan edilen

amaçlarına bağlı olmaktadır. Eğer merkez bankası politika amacını ilan ederse, organize olmuş emek piyasasında istihdamı sürdürmek için yapılan girişimler, hem enflasyonu düşürücü hem de üretimi arttırıcı etki meydana getirebilecektir (Cubitt, 1995, s.257). Bu durumda şu sonuç ortaya çıkmaktadır: Ekonomideki reel değişkenler dışsal değildir ve mantiken ücret pazarlığının yapısına ve pazarlıkçıların para politikasına karşı gösterecekleri reaksiyona bağlıdır.

Daha açık bir ifadeyle, eğer ekonomideki ücret pazarlıkçıları az sayıdalarsa ya da kendi aralarında koordineli bir şekilde hareket ediyorlar ise merkez bankasında somutlaşacak olan parasal muhafazakarlık, rasyonel beklentiler altında bile hem reel hem nominal değişkenlerin ortalama ve uzun dönem değerlerini etkileyecektir. Bu etki, parasal muhafazakarlığın emek piyasası organizasyonları ve ücret kısıtlamaları arasındaki ilişkiyi değiştirmesi nedeniyle ortaya çıkmaktadır.

6. Stratejik Merkez Bankası Bağımsızlığı Teorisi

Merkez bankası, fiyat istikrarını bozmadan istihdamı nasıl arttırabilir ya da ekonomiyi durgunluğa itmeden ve istihdam seviyesini azaltmadan enflasyonu nasıl düşürebilir? Stratejik merkez bankası bağımsızlığı teorisinde bu sorular ön plana çıkmaktadır. Stratejik merkez bankası bağımsızlığı teorisi, bankadan gönderilen sinyaller vasıtasıyla

ekonomik aktörlerin optimal davranış üzerinde koordine olmalarına yol açan süreç üzerine odaklanmış bir teoridir. Merkez bankası, ücret pazarlıkçıları anti-enflasyonist politikalar izleyeceğine ikna ederek, sözleşmelerini daha düşük nominal ücret düzeyleri üzerinden yapılandırmalarını sağlar ve böylelikle de enflasyon artışlarını engelleyebilir (Franzese ve Hall, 1999, s.175).

Bu teorinin merkezinde sinyalleşme mekanizması ve ücret pazarlığı merkezizeti/koordinasyon derecesi yatmaktadır. Bunun ana nedeni, merkez bankasının, para politikasının gelecekteki rotası ile ilgili olarak sinyaller göndererek, koordineli ücret pazarlıkçıları davranışlarını değiştirmesini ve daha düşük nominal ücretler üzerinden anlaşmalarını sağlamaya çalışmasıdır.

Bu teoriye göre, bağımsız bir merkez bankası bir çeşit ücret artışı caydırıcısı olarak hareket etmektedir¹. Caydırıcılığın mantığı, aktörlerin fayda-maliyet mantığına ve güçlü bir kavram olan rasyonalizme dayalıdır. Caydırıcılık teorisine göre, sendikalar kendiliğinden enflasyonla ilgilenmezler ve normal şartlar altında istihdam ve reel ücret arasında bir denge kurarak nominal ücret düzeyinde anlaşılır. Merkez bankasının davranışı ile ilgili olarak rasyonel beklentilerin oluşmasında rol oynayan merkez bankasının karakteristiği, reel ücretler ile

¹ Caydırıcılık, karşı karşıya kalınan muhatapı bir şeyi yaptığı takdirde kabul edemeyeceği bir maliyetle tehdit etmek olarak tanımlanabilir.

istihdam arasında var olan bu ilişkiyi etkileme gücüne sahiptir.

Ücret pazarlıklarını, ücretlerini reel ücretlerle işsizlik arasında bir seçim yaparak belirlemektedirler. Ücret pazarlıklarının belirlediği ücretin, merkez bankasının fiyat istikrarı hedefiyle uyumlu olmaması durumunda, merkez bankası sendikaları bir işsizlik maliyetiyle karşı karşıya bırakarak, yüksek ücret artışlarından caydırıcı bir rol oynayabilir. Buna göre, koordineli bir şekilde hareket eden sendikalar, merkez bankasının fiyat istikrarı hedefini tehdit eden ücret artışlarının, faiz oranlarında bir artışı tetikleyeceğini algılayabilirlerse, ücret artışı sonucu istihdam oranında çok büyük bir düşme ile karşı karşıya kalacaklarını da dikkate almak zorunda kalacaklardır. Para politikası ve ücret pazarlıklarını arasındaki bu etkileşim, merkez bankasının para politikasını kontrol edebildiği bir ekonomide ücretlerin düşmesine yol açacaktır (Calmfors, 2001, s.333). Böyle bir durumla karşı karşıya kalmak istemeyen sendikanın nominal ücret kısıtlamasına gitme isteği, merkez bankasının muhafazakârlık derecesi ve bu muhafazakârlığın kredibilitesi arttıkça güçlenecektir (Mooslechner ve Schürz, 2001, s.497).

Caydırıcılık teorisinde, para otoritesinin faiz oranı kararlarını tahmin edebilecek ve nominal ücret taleplerini buna göre ayarlayabilecek stratejik kapasiteye sahip ücret pazarlığı kurumları nedeniyle, sıkı para politikası kuralları makro ekonomik etkinlik

açısından ön plana çıkmaktadır. Açık bir şekilde caydırıcılık etkisi, önemli ölçüde, ekonomik ajanların stratejik kapasitesine bağlı olmaktadır (Mooslechner ve Schürz, 2001, s. 497).

Bağımsız bir merkez bankası,

1. Para politikasının yörengesi hakkında gönderilen sinyallerin içeriğini (muhafazakarlık etkisi),

2. Bu sinyallerin güvenilirliğini (kredibilite etkisi) değiştirmek suretiyle söz konusu süreci iki şekilde etkilemektedir.

6.1. Muhafazakârlık Etkisi

Merkez bankası, istihdam hacmini, rasyonel ekonomik ajanların enflasyonist politikayı tahmin etmeleri ve beklentilerini buna göre ayarlamaları nedeniyle, sistematik olarak arttıramamaktadır. Ancak, parasal otoritenin fiyat istikrarı hususunda sahip olduğu muhafazakârlık, bir yandan fiyat istikrarı gibi nominal bir fayda sağlarken diğer yandan bu nominal fayda üretim ve istihdam dengesinin sürdürülmesi gibi reel faydalar sağlayabilmektedir. Böylelikle, rasyonel beklentiler varsayımı altında, para politikasının, enflasyon ve istihdamı denge seviyeleri etrafında istikrarlı tutmak için kullanılması mümkün olmaktadır. Rogoff (1985, s.1170)' da, merkez bankasının başına muhafazakâr bir başkan atamak suretiyle ücret/fiyat sözleşmelerinin daha az enflasyonist olmasının sağlanabileceğini ve böylelikle reel ve nominal faydaların elde edilebileceğini vurgulamaktadır.

Güvenilir muhafazakârlık iki kısımdan oluşmaktadır. Muhafazakârlığın birinci kısmını, merkez bankasının bağımsızlık derecesi; diğer kısmını ise, merkez bankası başkanının hükümetten daha fazla enflasyona karşıt olması oluşturmaktadır. Bu ikisinin de nominal etkisi, emek piyasasındaki monopol gücü (ücret pazarlığı koordinasyonu) arttıkça kuvvetlenmektedir. Diğer taraftan, ücret pazarlığı koordinasyonunun ekonomi üzerinde meydana getireceği reel ve nominal etkiler de parasal kredibilite ve muhafazakarlık derecesine bağlı olarak değişmektedir (Franzese, 1999b, s.108).

Para politikası analizleri genellikle ekonomik aktörlerin atomistik olduğunu varsaymaktadır. Bu nedenle, para politikası ile ücret pazarlığı kurumları arasındaki stratejik etkileşim ihmal edilmektedir. Ancak atomistik olmayan ücret belirleyicileri, pek çok endüstriyel ekonominin temel özelliğidir. İşgücü, emeğin ikame edilebilirlik derecesinin düşük olması ve kendi üyeleri yararına nominal ücreti belirleyen sendikalar bünyesinde organize edilmeleri nedeniyle monopol gücüne sahiptir. Bu açıdan bakıldığında, atomistik olmayan ücret pazarlığı yapısı, muhafazakâr bir merkez bankasının enflasyon ve işsizlik üzerinde meydana getirebileceği etkinin niteliğini ve boyutlarını değiştirebilmektedir. Bilhassa, merkez bankasının enflasyon karşıtlığı, atomistik ekonomik ajanlarla bir etki meydana getiremezken, atomistik olmayan piyasa yapısında istihdam üzerinde sürekli etkiler meydana getirebilmektedir (Lippi, 2003, s.909).

Franzese (1997)' ye göre para otoritesi, fiyatları doğrudan kontrol edememesi nedeniyle fiyat istikrarını tehlikeye sokan nominal ücret artışlarına daraltıcı bir politikayla karşılık vererek enflasyonu kontrol altında tutmak zorundadır. Ücret pazarlığı yapısının elverişli olduğu ekonomilerde para otoriteleri, sendikaların ücret artışlarını kabul edilebilir düzeyde tutmalarını sağlamak için parasal daralma ile tehdit etmektedir. Bu tehdit, belirlenecek ücret artışlarının enflasyona yol açmamasını amaçlamaktadır.

Bağımsız bir merkez bankası, daraltıcı para politikası izleme eğilimindedir. Bağımsızlık “muhafazakârlık etkisi” olarak adlandırılan bu etki yoluyla ücret ve fiyat sözleşmelerini baskılayabilmektedir. Şöyle ki, muhafazakâr bir merkez bankası, nominal ücretler değiştiğinde, sendikaların bu hareketine karşılık, telafi edici bir sıkı para politikası uygulayacaktır. Merkez bankasının uyguladığı daraltıcı politika sonucu, reel para balansı düşecek ve dolayısıyla her bir firmanın emek talebi azalacak ve sendika işsizlikle karşı karşıya kalacaktır (Mares, 2004, s.10). Sonuç olarak, Iversen (1998, s.481)' de ifade edildiği gibi parasal otoritenin muhafazakâr olduğu biliniyorsa, yüksek reel ücretler aynı derecede dışsallaştırılmayacak ve bu da militan sendika davranışını engelleyecektir. Bu nedenle, ücretlerini kısıtlayarak toplam talebi arttıracaklarının bilincinde olan sendikalar, işsizlik maliyetini azaltmak için ücret taleplerini azaltmayı optimal bulacaklardır.

Bu şekilde artan reel balans, önce toplam talebin daha sonra ise istihdamın artmasına neden olacaktır (Lucia, 2003, s.13).

Diğer taraftan, ücretlerin ne oranda düşürüleceği ise, ücret pazarlığının koordinasyonu ya da ekonomideki sendikaların büyüklüğüne bağlıdır. Yapılan ücret pazarlığı ekonominin ne kadar büyük bir kesimini kapsıyorsa, merkez bankasından gelecek tepkinin de o kadar büyük olması beklenir. Bu tepkinin büyüklüğü ise sendikaların ücret taleplerini ılımlı tutma eğilimini belirler (Franzese, 1999b, s.114).

Uygulanan tehditler (gerçekleşen reel daralmalar) reel talebi azaltacağından bütün ekonomik aktörler, reel talebe bağlı olarak bu durumdan zarar göreceklerdir. Yerel talebin daralması ekonomik aktörlerin, ithalat fiyatlarına oranla ihracat fiyatlarını arttırmaları sonucunu ortaya çıkarabilecek ve bu şekilde dış ticaret sektörü de bu durumdan olumsuz yönde etkilenecektir. Ayrıca, faiz oranlarındaki yükselme, döviz kurunun değerlenmesine yol açıp, ihracatın ayrıca negatif yönde etkilenmesine yol açabilecektir (Marzinotto, 2007, s.11).

Ancak, para politikasının gelecekteki rotasının genişlemeci olduğu biliniyorsa, sendika ve işverenlerin anlaşığı nominal ücret artışı ne olursa olsun, merkez bankası buna para stokunda bir artışla cevap verecektir. Bu nedenle, üzerinde anlaşılan nominal ücret, üretim ve istihdam üzerinde hiçbir etki meydana getirmeyecektir. Bu nedenle, sendikaların ücret taleplerini dü-

şürme eğilimleri azalmış olacaktır (Dullien, 2005, s.21).

Merkez bankasının amaç fonksiyonunda üretim ya da istihdam seviyesine oranla, enflasyona koyduğu ağırlığa bakılarak, merkez bankasının ne kadar muhafazakâr olduğu anlaşılabilir. Toplam işsizlik seviyesi (u_t) ve fiyat istikrarı ile ilgilenen bir merkez bankasının amacı kayıp fonksiyonunu minimize etmek olacaktır.

$$\min L = \alpha(\pi_t - \pi_{\text{target}})^2 + 2(u_t - u^*) \quad (1)$$

L sosyal kayıp fonksiyonunu göstermek üzere, α parametresi işsizliğe oranla enflasyona koyulan ağırlığı, π_t t dönemindeki enflasyon oranını, π_{target} t dönemindeki hedef enflasyon oranını, u_t t dönemindeki işsizlik oranını, u^* doğal işsizlik oranını göstermektedir.

α parametresi merkez bankasının enflasyon karşıtlığının ölçüsüdür. Bu parametre aynı zamanda merkez bankası muhafazakârlığının derecesi olarak bilinir. Para politikası kuralının niteliği, bu muhafazakârlık derecesi tarafından belirlenmektedir. Buna göre, eğer merkez bankası tam muhafazakâr bir yapıya sahipse kesinlikle enflasyonist bir politika izleme eğilimine sahip olmayacaktır. Bankanın muhafazakârlık derecesi azaldıkça, bankanın enflasyonist politika izleme eğilimi artacaktır (Cukierman ve Lippi, 1999, s. 1400).

Merkez bankasının para politikası kuralını önceden ilan ettiğini varsayalım: para

politikası kuralı β parametresiyle tanımlanacaktır.

$$M = P^{1-\beta} \quad 0 \leq \beta \leq 1. \quad (2)$$

β parametresi bankanın muhafazakârlık derecesini tanımlamaktadır. Burada M nominal para arzı ve P fiyatlar genel seviyesini temsil etmektedir.

Burada iki sınır durum görülebilir. Birincisi $\beta = 1$ olduğunda $M = 1$ olacaktır. Bu, nominal para arzının sabitlendiği ve para politikasının genişlemeci olmayacağı anlamına gelmektedir. $\beta = 0$ olarak kabul edildiğinde ise, $M/P = 1$ olacaktır. Bu ise reel para arzının sabitlendiği, para politikasının tam genişlemeci olduğu anlamına gelmektedir. Bu durumda, ekonomide fiyatlar/ücretler yükseldiğinde, merkez bankası reel para arzının eski seviyesini korumak amacıyla, nominal para arzını arttıracaktır. Bu bilgiler ışığında şu sonuca ulaşılmaktadır: Eğer, $\beta < 1$ ise, merkez bankası tam anlamıyla muhafazakâr politikalar izlemeyecektir ve sendika sayısının belirli olması durumunda denge istihdam oranı para politikasının tam anlamıyla muhafazakâr ($\beta = 1$) olduğu durumdan daha küçük olacaktır. Aradaki bu fark, sendika sayısı azaldıkça ve β 'nin değeri 0'a yaklaştıkça artacaktır (Franzese, 2004, s.12). Bunun nedeni, büyük sendikaların ücretleri belirlerken, fiyatlar genel seviyesi ve reel para arzı üzerinde meydana getirebilecekleri etkiyi hesaba katmalarıdır.

Stratejik etkileşim teorisi, Almanya'nın savaş sonrası güçlü nominal ve reel performansını, muhafazakâr Bundesbank ile Almanya'nın koordineli ücret pazarlığı sistemi arasındaki etkileşime bağlamaktadır. Almanya'daki bu koordinasyon metal-endüstri konfederasyonları tarafından sağlanmaktaydı: IG Metall sendikaları ve Gesamtmittel firmaları. Alman ücret pazarlıkçıları eskiden Bundesbank'ın ücret kararlarına vereceği tepkiyi gözlemledikleri gibi şimdi de ECB'nin ücret görüşmelerine göstereceği tepkiye karşı gözlerini açık tutmaktadırlar (Posen ve Gould, 2006, s.16). Ancak, Avrupa Merkez Bankasının (ECB) karşı karşıya kaldığı pazarlık koordinasyonunun Bundesbank'ın karşı karşıya kaldığı koordinasyon seviyesinden daha düşük olduğu hemen hemen kesindir. Bu nedenle ECB'nin Bundesbank kadar başarılı reel etkiler meydana getiremeyeceği açıktır (Hancke ve Soskice, 2003, s.152).

6.2. Kredibilite Etkisi

Merkez bankasını politik kontrolden daha bağımsız hale getirdiğimizde, para politikasının genişlemeci olmayacağına dair verilen güvencenin inanılabilirliği artacaktır. Kredibilite hipotezi, para politikasının daha güvenilir olması durumunda, merkez bankası tarafından uygulanan anti enflasyonist para politikasının ekonomik maliyetinin daha düşük olacağını ifade eder (Brumm, 2000, s.817). Posen ve Gould (2006) çalışmalarında, ECB'nin kredibilitesinin para alanının üyesi olsun olmasın hemen hemen

tüm OECD ülkelerinde yüksek ücret artışlarının kısıtlanmasına yol açtığını bularak bu hipotezi ampirik olarak da kanıtlamıştır.

Kredibilite etkisine göre, merkez bankasından gönderilen sinyaller güvenilir ise ve ilgili ekonomik aktörler bu sinyaller ışığında davranışlarını koordine edebilirlerse, nominal ücret sözleşmeleri enflasyonist artışlar içermeyecektir ve dolayısıyla merkez bankasının önceden ilan ettiği anti enflasyonist politika, durgunluğa neden olmadan enflasyonun düşmesine imkan sağlayacaktır (Hall ve Franzese, 1998, s.508).

Kredibilite kavramı yalnızca dinamik olarak devam eden politikalar için kullanılmaktadır. Tam enformasyon varsayımının geçerli olduğu bir dünyada merkez bankası, gelecekteki bir dönem için bugünden bir politika ilan etmektedir. Bu politika, ya tamamen kredibiliteye sahiptir ya da hiç kredibilitesi yoktur. Eğer politika dinamik olarak devam eden bir politikaysa kredibilitesi tamdır. Diğer taraftan, politika dinamik olarak uygulanmıyorsa kredibiliteye sahip değildir. Bunun sebebi, politika yapıcıların her dönemde kendileri için en iyi olacak politikaları yeniden optimize etmeleri veya başka politikalar seçmeleridir. Ekonomik ajanlar, politika yapıcılarının amaçları ve kısıtlamaları hakkında tam enformasyona sahip olduklarından söz konusu dönem için dinamik olarak uygulanacak politikayı önceden hesaplayabilmektedirler (Cukierman, 1992, s.156).

Buna göre, merkez bankası ekonomik aktörlere enflasyonu düşüreceğine dair güvenilir bir taahhütte bulunabilirse beklenen ve gerçekleşen enflasyon eşit olacaktır. Bu durumda, istihdam oranı da doğal seviyesinde kalacaktır. Sonuç itibariyle, bağımsızlık enflasyonu hiçbir reel maliyet oluşturmadan düşürebilecektir (Lohmann, 1992, s.273).

Diğer taraftan, bu sinyallere yönelen güvenin eksikliği ya da ilgili aktörlerin uygun davranış üzerinde koordine olamamaları nedeniyle ücret ve fiyatlar optimal seviyede gerçekleşmezse, para politikası nispeten aşırı ücret ve fiyat koşullarında yapılandırılacaktır. Bu durumda, merkez bankası, ortaya çıkan enflasyonu düşürmek için ekonomiyi durgunluğa sürükleyecek ve işsizliğin artmasına neden olacaktır (Hall ve Franzese, 1998, s.508).

“Kredibilite etkisi” olarak adlandırabileceğimiz bu etki, bu şekilde çalışmasına rağmen, etkinin büyüklüğü, hem ücret ve fiyat pazarlıklarının üzerlerindeki diğer baskı unsurlarına kıyasla merkez bankasından gelen sinyallere cevap verme eğilimlerine, hem de uygun davranış üzerinde koordine olabilme yeteneklerine bağlıdır.

Bu çerçevede, merkez bankası bağımsızlığının birçok avantaja sahip olduğu ileri sürülebilir. Politik kontrolden bağımsız bir merkez bankası ulusal ekonomi için daha faydalıdır: Çünkü ekonomik aktörler merkez bankasının parasal genişlemeyle meşgul olduğu konusunda daha az beklentiye

sahiptirler (*muhafazakarlık etkisi*). İkinci-si, daha yüksek bağımsızlık, merkez bankasının gelecekteki para politikasının rotası hakkında gönderdiği sinyalleri daha inandırıcı kılarak sinyallerin kredibilitesini arttıracaktır. Böylelikle ücret ve fiyat sözleşmeleri daha düşük nominal ücret ve fiyat seviyelerinde karara bağlanacaktır (*kredibilite etkisi*).

7. Ücret Pazarlığı Koordinasyonunun Stratejik Etkileşimdeki Rolü

Merkez bankasının sinyalleri kimlere yöneltilmektedir? Stratejik davranış teorileri, belirli sayıda aktör ile oyun alanı belirlendiğinde, belli bir oyunun oynanacağını varsaymaktadır. Ancak gerçek ekonomik sistemler, ekonomik sonucu eşzamanlı şekilde etkileyen pek çok oyundan oluşmaktadır. Bu oyunların birbirlerini ne derecede etkileyebileceğini tam olarak kestirebilmek ise mümkün değildir. Şüphesiz ki dinleyicilerin (ücret pazarlıkçıların) özellikleri ve sinyalleri algılama düzeyleri sinyalleşme süreci sonunda elde edilmek istenen ekonomik sonucu etkileyecektir. Bu noktada, stratejik etkileşim teorisinde hesaba katılması gereken faktör, sinyal algılamasının, sinyali gönderenin nasıl algılandığına bağlı olarak değişecektir.

Sendikalar toplam fiyatları etkileyebilmeleri nedeniyle reel para arzını ve dolayısıyla istihdam seviyesini etkileyebilmektedirler (Soskice ve Iversen, 2000, s.278). Para politikası ile ücret pazarlıkçıları arasın-

daki bu etkileşimler sıkı nominal-reel ayrımını geçersiz kılarak doğal oranları değiştirebilmektedir (Franzese, 2004, s.12). Ücret görüşmelerinin maliyetli olması, nominal ücretleri belirli bir dönem için sabitlemeyi optimal kılmaktadır. Emek piyasasında anlaşmazlık riskini bünyesinde barındıran görüşme maliyetlerini baskı altında tutmak amacıyla sözleşmelerin uzun dönem yapılması gündeme gelmektedir. Bu görüşe göre, nominal ücret katılıkları, uzun dönemli ücret sözleşmelerinin bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır (Calmfors, 2001, s.326). Diğer bir ifade ile, emek piyasasının yapısı ve ücret sözleşmeleri, sözleşme süresi içerisinde ücretlerin katı olmasına yol açmaktadır. Bu durum, beklenmedik olaylara karşı nominal ücretlerin hemen ayarlanamaması sonucunu doğurmaktadır. Sonuç olarak ise, üretim ve istihdamda yüksek maliyetli dalgalanmalar meydana gelmektedir (Skott, 1997, s.610). Diğer taraftan, para politikası ise, ortaya çıkabilecek şoklarla baş edebilmek için büyük miktarda kısa dönem esnekliğe ihtiyaç duymaktadır.

Beklentiler, para politikasının gelecekteki rotası belli olmadan önce ekonomik aktörler tarafından oluşturulmaktadır (Alesina ve Gatti, 1995, s.197). Nominal ücret ve fiyatların, uygulanacak olan para politikası belli olmadan önce belirli bir dönem için sabitlenmek zorunda olduğu göz önünde bulundurulduğunda, gelecekteki para politikası rotası ve dolayısıyla da enflasyon oranı hakkındaki belirsizlik, gelecek enflas-

yon oranının, reel ücret ve getirileri azaltması ihtimalinden korunmak için sözleşmelerin, istedikleri nominal ücret seviyesinden daha yüksek bir nominal ücret üzerinden anlaşmalarına yol açar. Bu durumda, ücret ve fiyat ayarlamaları olması gerekenden daha enflasyonist olur. Merkez bankasının, genişlemeci para politikası izlemekten kaçınacağına dair garanti sunmasına rağmen, merkez bankasının verdiği bu garantiye duyulan güven, seçim kaygısıyla genişlemeci politikalara eğilimli oldukları bilinen politikacılara bağımlılık derecesi tarafından sarsılmaktadır (Franzese ve Hall, 1999, s.175). Ancak Rogoff (1985)'in önerdiği gibi merkez bankasının başına atanacak muhafazakâr bir merkez bankası başkanı ile bu sorun büyük ölçüde ortadan kaldırılabilecektir.

8. Koordineli / Merkezi Ücret Pazarlığı Teorisi

Yeni Keynesyen iktisatçılar tarafından eşzamanlı, ancak birbirinden kopuk olarak geliştirilen koordineli/merkezi ücret pazarlığı teorisi, ücret pazarlığı koordinasyonunun, nominal ücret taleplerinin ılımlı tutulmasına yol açarak reel ve nominal etkiler meydana getirebileceğini savunmaktadır. Teoriye yakından bakılacak olursa; bir kesim için söz konusu olan ücret artışları ekonomideki diğer bir kesim üzerinde negatif dışsallıklara sahiptir (Calmfors, 1993). Ekonomideki ücret pazarlığı oldukça küçük ve birbirinden kopuk pazarlık birimlerden oluşuyorsa, ücret artışlarının, diğer ekono-

mik birimler üzerinde meydana getirebileceği bu negatif dışsallıklar göz ardı edilecektir. Bu durum, ücret anlaşmalarının optimal seviyesinden daha yüksek belirlenmesine yol açmaktadır. Nominal ücretlerdeki bu artış, denklik sağlamak için ekonomide beklenen diğer artışları da içerecektir. Diğer taraftan, pazarlık tek bir pazarlık birimi (merkezi) ya da koordineli pazarlık birimleri tarafından gerçekleştiriliyorsa, bu dışsallıklar içselleştirilecek ve söz konusu diğer artışlar gereksiz hale gelecektir. Bu nedenle ücret pazarlığının koordineli/merkezi bir yapıya sahip olması durumunda, nominal ücretler daha düşük belirlenmekte ve bunun sonucunda daha düşük işsizlik ve enflasyon oranları elde edilebilmektedir. (Franzese, 2001, s.111).

Ulusal düzeydeki ücret pazarlığı koordinasyonu, üretim sürecine katılan sendikaları bir araya getirir. Böylelikle sendikalar ve işverenler arası koordinasyon, ekonominin bir kesiminde meydana gelen ücret artışının, diğer kesimler üzerindeki etkisinin dikkate alınmasına sebep olur. Koordinesiz ücret pazarlıkları ise birbirlerinden bağımsız hareket ettiklerinden ücret artışlarının ekonomi üzerinde meydana getireceği negatif dışsallıkları göz ardı ederler (Calmfors, 1993, s.164). Bir grup işçinin ücretlerindeki artışın, üretime katılan diğer işçilerin refahı üzerinde meydana getirdiği negatif etkinin dikkate alınması nedeniyle koordineli ücret pazarlıklarının belirleyeceği ücret seviyesi koordinasyonsuz şekilde be-

lirlenen ücret seviyesinin altında gerçekleşir. Bu yüzden ücret pazarlığı koordinasyonu, ücret kısıtlamasına ulaşabilmek için gereklidir. Sonuç itibariyle, reel ücret kısıtlamasına gitme eğilimleri ücret pazarlığı merkezileştikçe ya da daha koordineli bir hale geldikçe güçlenir (Wallerstein, 1990, s.984).

Diğer taraftan, koordineli/merkezi ücret pazarlığı teorisine göre, para otoritesi, enflasyon hedefiyle tutarlı olmayan ücret sözleşmesine, onun ekonomide geçerli olacağı kesimin genişliğine göre, ya aksi bir politikayla tepki gösterecek ya da onu göz ardı edecektir. Buradaki belirleyici faktör, sözleşmeyi yapan sendikanın büyüklüğü, ya da yapılan ücret sözleşmesinin ekonominin ne kadarlık bir kısmını kapsadığıdır (Franzese, 1999b, s.106). Daha açık bir ifadeyle, ücret sözleşmesinin ekonomide kapsayacağı alan, o sözleşmenin fiyatlar genel seviyesi üzerindeki etkisini belirleyecektir. Buna göre, eğer optimal olmayan bir ücret artışı içeren sözleşme, ekonominin genelini kapsayan bir sendika tarafından ya da koordineli bir ücret pazarlığı sistemi içerisinde oluşturulmuş ise, bu ücret artışının enflasyonu arttıracak beklenir. Ancak, ücret artışı küçük bir sendika ya da koordinesiz bir pazarlık sistemindeki pazarlıkçılar tarafından gerçekleştirilmişse, bu ücret artışının enflasyon üzerinde meydana getireceği etki önemsizdir.

Bu durumda, nominal ücret seviyesini belirleyecek olan sendika, ücret talebini

ılımlı tutmak için iki önemli neden ile karşı karşıya kalır. İlk olarak, sendikanın belirlediği ücret artışının fiyatlar genel seviyesi üzerindeki etkisi, nominal ücret artışından sağlanacak marjinal faydayı değiştirecektir. Sendikanın nominal ücret artışlarından elde etmeyi beklediği reel kazançlar ile sendika pazarlığının ekonomideki payı arasında ters orantılı bir ilişki vardır. Eğer nominal ücret sözleşmesini yapan büyük bir sendikaysa, ya da sözleşme, bütün ekonomi için geçerli olacak şekilde koordineli bir sistem içinde yapılmışsa, ücret artışının enflasyon oranını arttırması nedeniyle ortaya çıkan reel ücret artışı yani nominal ücret artışının marjinal faydası azalmış olacaktır.

$$\omega = w - \pi \quad (3)$$

Reel ücretin enflasyon oranına bağlı olarak değişeceğini gösteren yukarıdaki eşitlikte;

ω = Reel ücret

w = Nominal ücret

π = Enflasyon oranıdır.

Ekonomide tek bir sendikanın varlığı durumunda ise ücretlerle fiyatlar arasındaki ilişki bire bir olur ($\Delta\pi / \Delta w = 1$). Bu nedenle, bu ücret pazarlıkçısı fiyatlar genel seviyesinde meydana getirebileceği artışı, hedeflediği reel ücretin azalmasına neden olacak büyük bir tehdit olarak algılar. Sonuç itibariyle, nominal ücret artışının reel getirisinin azalmış olması nedeniyle, söz konusu sendika daha düşük bir ücret artışını kabul etmek zorunda kalır.

Ancak, ücret sözleşmesinin küçük birimler tarafından yapılması durumunda ücret kısıtlamasına gitmek için böyle bir dürtü ortaya çıkmayacaktır. Bunun nedeni, küçük ücret pazarlığıasının, yaptığı ücret artışının, fiyatlar genel seviyesi üzerinde bir etki meydana getirmeyeceğini düşünmesidir ($\Delta \pi / \Delta w \approx 0$) (Franzese, 1997, s.12). Bu durumda, ekonominin küçük bir kesimi için pazarlık yapan sendika, fiyatlar genel seviyesini, kendi ücret kararından bağımsız görece ve gerçekleştireceği her nominal ücret artışını büyük bir reel kazanç olarak değerlendirecektir (Franzese, 2004, s.5).

Diğer taraftan, ücret pazarlığıasının ücretlerini ılımlı tutmasına neden olacak ve stratejik etkileşim teorisinin merkezini oluşturan diğer faktör, para otoritesinin, belirlenen ücrete tepki olarak uygulayacağı para politikasıdır. Ücretlerin belirli bir dönem için sabitlenmesine karşın para politikası beklenmeyen durumlarla mücadele etmek için belirli bir esnekliğe sahiptir. İzlediği sıkı para politikasıyla istihdam seviyesini sendikanın amaçladığı seviyenin aşağısına çekebilecek olan merkez bankası, enflasyonist olarak değerlendirdiği ücret sözleşmelerine anti-enflasyonist bir politikayla karşılık verir. Bu durum, ekonomideki reel para arzının daralması sonucunu doğurarak, toplam talep seviyesini düşmesine yol açar. Bunun sonucunda ise, ekonomide üretim ve istihdam seviyesinde bir gerileme yaşanır. Bu sendikanın arzu ettiği bir durum değil-

dir. Çünkü sendika, bir taraftan belirlediği nominal ücretin hedeflediği reel ücret düzeyini verebilecek bir ücret olmasına dikkat ederken; diğer taraftan üyeleri arasındaki istihdam hacmini belli bir düzeyde tutmaya çalışır. Bu nedenle, sendika başlangıçta merkez bankasından gelecek bu tepkiyi hesaba katarak ücretini buna göre belirler. Böylelikle, merkez bankasının daraltıcı bir politika izleyerek toplam talebi ve istihdamı daraltmasının önüne geçilmeye çalışılır.

Para otoritesinin, para politikasını kullanarak talep koşullarını değiştirebilme yeteneği, enflasyonist ücret artışlarını caydırıcı bir fonksiyona sahiptir. Ancak, para politikasının ücretler üzerinde meydana getireceği bu caydırıcılık etkisinin şiddeti, ücret pazarlığının kurumsal yapısına bağlı olarak değişecektir. Daha açık bir ifadeyle, caydırıcılık etkisi ekonomik ajanların stratejik hareket edebilme ve sinyalleri algılayabilme kapasitesine bağlı olduğu için bu etki, koordinesiz ücret pazarlığı sistemlerinde ya çalışmayacak ya da en iyi ihtimalle önemli derecede etkinliğini kaybedecektir (Franzese ve Hall, 1999, s.180).

Para politikasıyla etkileşim içindeki ücret pazarlığının kurumsal yapısı, hem reel (istihdam) hem de nominal (düşük enflasyon) sonuçların elde edilmesinde, para politikasıyla birlikte ulaşılabilecek etkinliğin anahtar bileşenidir. Bu yüzden ECB'nin reel ve nominal etkileri kritik biçimde Avrupa Pazarlık yapısına bağlıdır (Soskice ve Iversen, 1998, s.114).

Ücret koordinasyon seviyesindeki değişimin, bir bütün olarak ekonomi ve özellikle merkez bankası ve ücret pazarlıkları arasında gerçekleşen sinyalleşme sürecinin etkinliği üzerindeki etkisi iki zıt durum karşılaştırılarak anlatılabilir.

8.1 Stratejik Olmayan Küçük Ücret Pazarlıkları

Ekonomide çok sayıda küçük sendikaların varlığı durumunda, bu küçük ekonomik aktörler merkez bankası ile bir stratejik etkileşim içerisinde değillerdir. Bunun nedeni, sendikaların, ekonomi içerisindeki büyüklüklerinin çok küçük olması nedeniyle fiyat düzeyi üzerinde meydana getirebilecekleri etkiyi ihmal etmeleri ve bu nedenle merkez bankasının kendilerine yönelik bir politika girişiminde bulunmayacağını düşünmeleridir (Soskice ve Iversen, 2000, s.267-269). Bu nedenle ekonomideki sendika sayısı çok fazlaysa, para politikası kuralları işsizlik üzerinde bir etki meydana getirmeyecektir.

Ücret pazarlığının küçük sendikalar tarafından ayrı ayrı yapıldığı bir pazarlık yapısı içinde, herhangi bir pazarlık birimindeki aktörlerin, yaptıkları sözleşmelerin bütün ekonomi üzerinde meydana getirebileceği etkiyi dikkate alması muhtemel değildir. Çünkü ekonomideki herhangi bir pazarlık birimi normal olarak ekonomide büyük bir etki meydana getiremeyecek kadar küçüktür. Bu durum, diğer pazarlık birimlerinin de aynı bakış açısıyla hareket etmeleri bek-

lentisi sonucu pekişir, güçlenir. Bundan dolayı, eğer bir sendika kendi sözleşmesinde belirleyeceği nominal ücreti ülke yararına ılımlı tutacak olursa, söz konusu sendika, diğer sendikaların böyle davranmaması sonucu bir reel ücret kaybına uğrayacaktır. Burada genellikle bir sendika ve işveren çiftinden oluşan her bir pazarlık birimi, diğer pazarlık birimleri tarafından ulaşılan anlaşmaların ne olacağı hakkında büyük bir belirsizlik içinde bir anlaşmaya ulaşmak zorundadırlar. Sendika, diğer anlaşmaların kendisinkinden daha enflasyonist olabileceğini göz önünde bulundurarak, anlaşmasında belirleyeceği nominal ücreti, hedeflediği nominal ücret seviyesinin üzerinde seçer ve böylelikle olası bir reel ücret aşınmasının önüne geçmek ister. Onları böyle davranmaya sevk eden neden ise, beklenen enflasyonun nominal ücretin bir kısmını aşındıracak olmasıdır. Enflasyon beklentilerinin yükselmesi, enflasyon artışlarının da buna mukabil yüksek olması sonucunu doğuracaktır (Franzese ve Hall, 1999, s.179). Ücretlerin yüksek olmasına yol açan bir diğer neden ise, ücret pazarlığının merkezi olmadığı ekonomilerde sendikaların, enflasyon ve istihdam gibi toplam değişkenler üzerinde meydana getirebilecekleri etkinin şiddeti konusunda algı düzeylerinin çok düşük olmasıdır. Her sendika, kendi belirlediği ücret kararının ekonomi üzerinde çok az bir etki meydana getireceğini düşünür. Bu durum, belirlenen nominal ücret artışının verimlilik artışının üzerinde olmasına yol

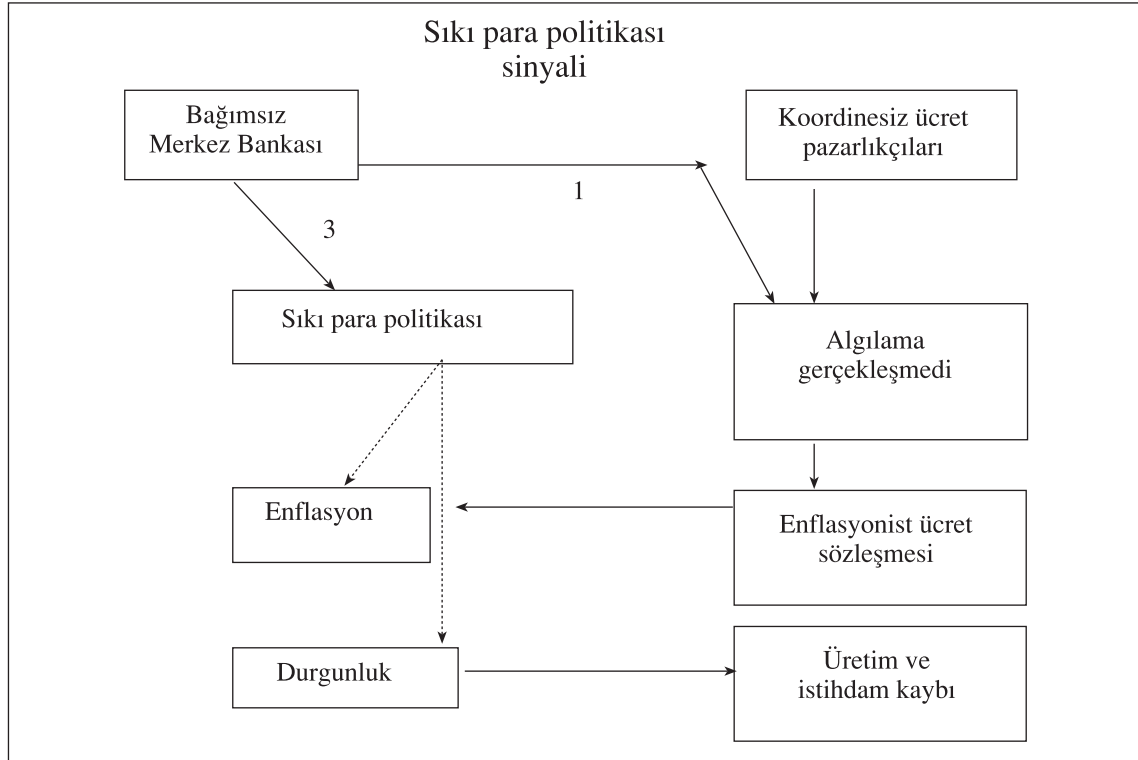
açar. Tek bir ücret pazarlığı için düşünüldüğünde, belirlenen bu ücret artışının toplam fiyat seviyesi üzerinde meydana getirebileceği etki ihmal edilebilir düzeyde olacaktır. Ancak her bir pazarlık biriminin aynı şekilde hareket etmesinin genel fiyat düzeyinin yükselmesine yol açacağı belirgindir. Şöyle ki, ekonomide pazarlık yapan sendika sayısı ne kadar fazla ise yapılan ücret pazarlığı ekonominin o kadar küçük bir kesimini kapsar. Küçük bir kesim için belirlenen parasal ücret artışının fiyatlar genel seviyesi üzerinde önemli bir etki meydana getirmeyeceği düşünülerek daha yüksek nominal ücret artışları talep edilir. Kısaca, sendika sayısı arttıkça beklenen reel ücret kazancı² artmakta bu da daha yüksek nominal ücret talep edilmesi sonucunu doğurmaktadır. Sonuç olarak ise, işsizlik ve enflasyon seviyesinde artış meydana gelmektedir. Ancak bu genel bir durum değildir. Eğer farklı emek türleri arasındaki ikame esnekliği yüksek ise firmalar bir emek tipini diğeriyle kolaylıkla ikame edebilecektir. Bu durumda, reel ücret artışından meydana gelen kazanç, işsizlik açısından karşı karşıya kalınacak maliyetin altında kalabilecektir (Lucia, 2003, s.7).

Ücret pazarlığının koordinasyonsuz bir şekilde yürütüldüğü durumlarda herhangi bir sendikanın aktörleri kendi yaptıkları anlaşmaya sıkı bir politika ile cevap verilmesini beklemezler. Çünkü para otoritesinin, küçük anlaşmalara karşı değil bütün ekonomiyi kapsayan anlaşmalara karşı politika ürete-

ceği beklentisi içindedirler. Oysa, koordinesiz pazarlık sisteminde, bir sendikanın varacağı anlaşma bütün bir ekonomiyi etkileyecek kapasite ve güce sahip değildir. Aynı şekilde, eğer bir pazarlık birimi bu mantıkla kendi nominal ücretini ılımlı tutacak olursa, söz konusu sendika, diğer pazarlık birimlerinin bu şekilde davranmamasından dolayı zarara uğrayacaktır. Bu nedenle, koordinesiz ücret pazarlığı sistemlerinde, ücret pazarlıklarının, enflasyonist düzenlemelere yönelik olarak parasal otoritelerden gelebilecek daraltıcı politika tehditlerine karşı yüksek duyarlılığa sahip olmaları beklenemez. Buna göre, merkez bankasının doğrudan sendikaların nominal ücretlerine tepki olarak daraltıcı bir para politikasıyla cevap vermesi beklenmiyorsa, sendikalar daha enflasyonist bir nominal ücret belirleyeceklerdir. Bu durumda enflasyonun marjinal maliyetinin artması nedeniyle, merkez bankası nominal ücretlerdeki artışın tamamını talebi kısarak telafi edemeyecektir. Sonuç itibarıyla, enflasyon artarken, reel ücret ve işsizlik seviyesi de yüksek kalacaktır (Gersbach ve Hahn, 2007, s.134). Kısaca, kendi ücret kararının, ekonomi üzerinde herhangi bir olumsuz etki meydana getiremeyecek kadar küçük bir kesimi kapsadığını düşünen birçok pazarlık biriminin var olduğu koordinesiz ücret pazarlığı sistemlerinde, bu birimleri sıkı para politikası sinyalleri göndererek ücret kısıtlama-

² Beklenen reel ücret kazancı sendikanın nominal ücretindeki artışın enflasyona neden olmayacağı beklentisi içinde elde etmeyi düündüğü reel kazancı ifade etmektedir.

Şekil 1 : Ücret Pazarlığının Koordinersiz Olduğu Bir Ekonomide Sıkı Para Politikası Sinyalinin Etkinsizliği

Kaynak : Yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

sına yönlendirmek çok zordur. Cukierman ve Lippi (1999)'e göre, Bundesbank'ın oldukça koordineli bir yapıya sahip ücret/ fiyat pazarlığı sistemi ile etkileşimi, oldukça düşük fakat pozitif bir reel maliyet karşılığında çok ılımlı bir enflasyona ulaşmayı sağlıyordu. Ancak, ECB'nin de aynı şekilde enflasyon hedefine sıkı sıkıya bağlı kalması daha büyük bir reel maliyete katlanmayı zorunlu kılacaktır. Çünkü Avrupa emek piyasası, Alman emek piyasası siste-

minin sahip olduğu koordineli yapıdan uzak olmakla birlikte, kendi ücret kararının para politikası üzerinde etkisiz olduğunu düşünen pek çok küçük pazarlık birimini bünyesinde barındırmaktadır.

8.2. Stratejik Koordineli Ücret Pazarlıkları

Soscike ve Iversen (1998, 2000) ve Coricelli ve diğerleri (2006)'nın içinde olduğu son etkileşim literatürüne göre, az sayıda büyük ücret pazarlıklarından oluşan

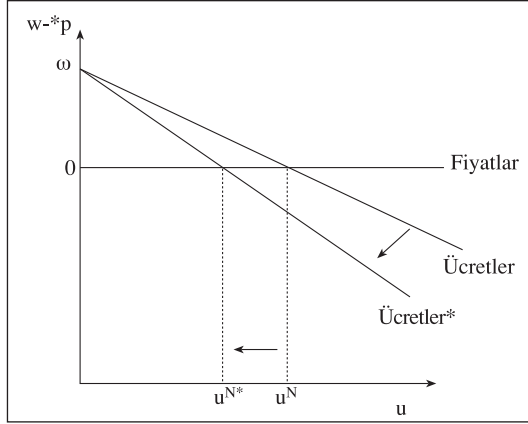
bir emek piyasasına sahip bir ekonomide, muhafazakâr bir merkez bankası, ücret pazarlığı sistemini disipline ederek denge işsizlik oranını azaltabilecektir. Buradaki anahtar düşünce, sıkı para politikası rejimi altında, istihdamın reel ücretlere daha duyarlı olmasıdır. Bu nedenle, ücretleri belirleyecek ücret pazarlıklarını sıkı para politikası tehdidinde, ücret taleplerini ılımlı hale getirerek cevap verecekler ve böylelikle denge işsizlik düzeyi azalacaktır (Holden, 2005, s.834). Stratejik etkileşim teorisinde ifadesini bulan bu açıklamaya göre, stratejik hareket edebilen sendikalar, merkez bankası yeterli ölçüde muhafazakâr olduğunda düşük enflasyon ve yüksek istihdam sonucunu elde etmek için ücretlerini kısıtlama eğilimindedirler. Bir sendikanın reel ücretlerindeki artış, hem kendi reel ücretinin diğer sektörlerin reel ücretine göre daha yüksek hale gelmesi nedeniyle hem de ekonomideki toplam istihdam seviyesinin azalması nedeniyle o sendikanın üyeleri arasındaki istihdam oranını düşürecektir. Böyle bir durumla karşı karşıya kalacağına bilincinde olan sendikanın yüksek reel ücret talep etme eğilimi azalmış olacaktır. Sonuç itibarıyla, stratejik olarak hareket eden sendika, ücret talebinde kısıtlamaya gidecek ve ekonomide istihdam düzeyi yükselmiş olacaktır (Soskice ve Iversen, 1998, s.112).

Bu etki iki şekilde ortaya çıkabilmektedir. Birincisi, para stokunu arttırma eğiliminde olmayan muhafazakâr bir merkez bankası varsayımı altında, sendikalar daha

düşük nominal ücret üzerinde anlaşılabilirse, fiyatlar genel seviyesi düşecek ve reel para stoku yükselecektir. Reel para stokundaki bu artış, toplam talebin ve istihdamın artmasına neden olacak ve bu da işsizliğin azalması sonucunu doğuracaktır. Ancak, sadece tek bir sendika nominal ücretini düşürecek olursa bu etki ortaya çıkmayacak ve söz konusu sendika sadece diğerlerinden daha düşük bir reel ücret elde edecektir. Para politikası rejiminin etkisine gelince, Soskice ve Iversen (2000)'de belirtildiği gibi, para politikası ne kadar muhafazakâr ise, denge işsizlik düzeyi o kadar düşük olacaktır. Ücret kısıtlaması eğilimi, emek talebinin ücret elastikiyetine bağlıdır. Bu durum, muhafazakâr merkez bankasının, sendikaları daha düşük nominal ücreti kabul etmeye zorlayarak, emek talebini daha elastik hale getirmesinden kaynaklanmaktadır. Dikey ekseninde reel ücretlerin ($w-p$), yatay ekseninde ise işsizlik oranının (u) yer aldığı şekil 2'de görüldüğü gibi, sendikaların daha düşük nominal ücreti kabul etmeleri nedeniyle ücret eğrisi aşağı kaymıştır ve denge işsizlik düzeyi azalmıştır (Holden, 2005, s. 838).

Merkez bankası nominal ücret seviyesini ya da nominal ücret değişim oranını para politikasıyla kontrol altında tutmak zorundadır. Ücretler, ücret pazarlıklarını tarafından belirlendiği için merkez bankası onları ancak dolaylı yoldan kontrol altında tutabilir. Bu durum daha açık bir şekilde şöyle ifade edilebilir: Eğer bir sektördeki ücret

Şekil 2 : Sıkı Para Politikası Rejimi İle Ücret Elastikiyeti Arasındaki İlişki

Kaynak : Holden, 2005, s.837.

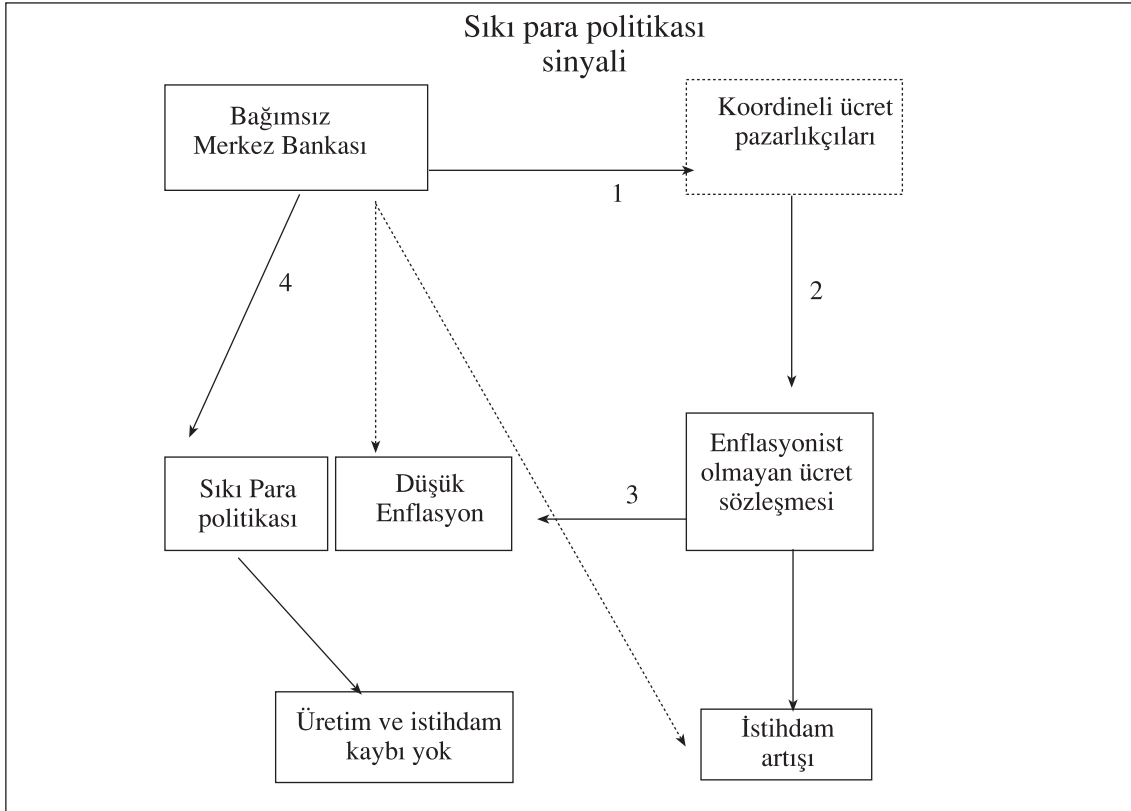
artışı sonucu, fiyatlar yükselme eğilimine giriyorsa, muhafazakâr bir merkez bankası bu duruma faiz oranlarını yükselterek karşı koyacak ve fiyatlardaki artışı telafi edecektir. Merkez bankasının ücret artışlarının enflasyonist olması nedeniyle göstereceği bu politika reaksiyonu, ekonomide toplam talebin azalması, üretimin gerilemesi ve emek talebinin azalması sonucunu doğuracaktır. Ücret pazarlığı ne kadar koordineli ise merkez bankasından gelen bu daraltıcı politika şokunun şiddeti de o kadar büyük olacaktır. Merkez bankasının bu geri tepkisinin büyüklüğü, sendikanın bu tepkiyi dikkate alma derecesini belirleyecek ve sendika bu tehdide o derece ciddi cevap verecektir. Diğer bir ifadeyle, koordineli ücret pazarlıkçıları, merkez bankasının bu tepkisinin önüne geçmek için, ücret artışını gerçekleştirirken daha disiplinli davranacaktır.

Enflasyon seviyesinin merkez bankasının hedefinden sapmaması ise, merkez bankasının anti- enflasyonist politika uygulama ihtimalini ortadan kaldıracaktır (Söderström, 1985, s. 335). Başka bir ifadeyle, ücret pazarlığı koordineli ise merkez bankası, enflasyon oranını, istihdamı azaltmadan düşürebilecektir. Böylelikle, daha yüksek bir istihdam seviyesi daha düşük bir enflasyon oranıyla gerçekleşmiş olacaktır (Meland, 2006, s. 421).

Stratejik etkileşim teorisinin en önemli varsayımı, koordineli ücret pazarlıkçıları stratejik şekilde hareket edebilme kapasitesine sahip olduğu ve para politikasının, ücret kararlarına verebileceği tepkiyi hesaba katabileceğiydi. Alacakları ücret kararlarıyla daraltıcı bir para politikası reaksiyonunun önüne geçebileceklerinin farkında olan sendikalar ücretlerini belirlerken stratejik hareket edecek ve bunun bir sonucu olarak, bir yandan enflasyon düşük gerçekleşirken, bir yandan dolaylı olarak para politikası işsizlik seviyesini etkilemiş olacaktır (Mooslechner-Schürz, 2001, s.498). Bu nedenle, ücret belirleme davranışlarının enflasyon üzerindeki etkisini tahmin eden koordineli ücret pazarlıkçıları, ücret taleplerini merkez bankasının enflasyon hedefiyle uyumlu olacak şekilde düşük tutacaklardır (Soskice-Iversen, 1998, s.113).

Büyük sendikalar, kendi ücret kararlarının toplam istihdam üzerinde meydana getireceği etkinin büyüklüğünü hesaba katmak zorunda olduklarından, ücret kısıtla-

Şekil 3 : Ücret Pazarlığının Koordineli Olduğu Bir Ekonomide Sıkı Para Politikası Sinyalinin Sonuçları

Kaynak : Yazarlar tarafından oluşturulmuştur

ması derecesi pazarlık koordinasyonunun bir fonksiyonudur. Bu nedenle, koordineli ücret pazarlığı, para politikasının ücretler üzerine etki edebileceği bir mekanizma olarak görülmektedir (Bosworth,1980, s.531).

Para politikasının muhafazakârlığının meydana getirebileceği reel etkiler, sendika sayısına (n) bağlı olarak değişmektedir. Özellikle, muhafazakârlık (daha yüksek), sendika sayısı azaldıkça ya da koordinas-

yon düzeyi arttıkça, istihdam seviyesini üzerinde daha güçlü etkiler meydana getirebilmektedir (Franzese, 2004, s.12). Buna göre, sendikanın, işsizliğe enflasyondan daha fazla önem vermesi durumunda, sadece fiyat istikrarı ile ilgilenen ultra muhafazakâr bir merkez bankası hem işsizliği hem enflasyonu mümkün olan en düşük seviyeye indirecektir. Ayrıca, reel ve nominal ücretlerin aşağı doğru katılığı merkez bankası

muhafazakârlığının derecesine bağlıdır. Para otoritesinin muhafazakâr olduğu bilindiğinde, ücret pazarlıkçıları ücretlerini aşağı çekmeye daha eğilimli olacaklardır.

Sonuç olarak, ücret pazarlığının koordineli olduğu bir ekonomide, merkez bankası işsizlik seviyesini arttıran politikalara başvurmak zorunda kalmadan, ücret pazarlıkçılarına para politikası niyeti hakkında sinyaller göndererek, onları ücret ılımlılığına teşvik edebilir ve böylelikle enflasyon oranının yükselmesinin önüne geçebilir. Ücret pazarlığının koordinasyonsuz olduğu durumda ise, (küçük pazarlık birimlerinin çoğunun, merkez bankasından gönderilen sinyallere karşı özellikle duyarlı olmaması nedeniyle) merkez bankası ancak ekonomik aktiviteleri durağanlaştırarak ve işsizlik oranını arttıracak sıkı bir para politikası takip ederek enflasyon oranını düşürebilir.

Uygulamada bu teoriyi destekleyen pek çok durumla karşılaşmaktadır. Örneğin, Bundesbank anonslarını sık sık ücret/fiyat pazarlıkçılarına ve hükümete yönlendir ve onları, oldukça açık ve tam bir şekilde, enflasyonist sözleşmelere ve bütçelere parasal daralmayla cevap vereceği şeklinde tehdit ederdi. Bundesbank, oldukça koordineli bir ücret pazarlığı istemi içinde, reel ücretlerin kısıtlanmasına yol açarak, Almanya'nın 1950'lerin sonundan 1990'ların başına kadar sahip olduğu istisnai düşük işsizlik ve enflasyon oranlarının makinisti olmuştur (Franzese, 1999a, s.5).

8.2.1 Ücret Pazarlığının Monopolistik Olduğu Durumda Stratejik Etkileşim

Soskice ve Iversen (1998, 2000)' e göre, monopolistik güce sahip stratejik ücret pazarlıkçıları merkez bankası bağımsızlığının denge, uzun dönem ve ortalama reel etkiler meydana getirmesine sebep olmaktadır. Ücretleri birbirlerinden bağımsız belirleyen sınırlı sayıda sendikaların bulunduğu bir ekonomide, merkez bankasının parasal kuralları, denge istihdam oranını etkileyecektir.

Monopol gücüne sahip bu sendikalar, ekonomide önemli bir büyüklüğe sahiptir. Bu sendikaların belirledikleri ücretler ekonomide geniş bir kesim için geçerli olmaktadır. Bu nedenle, gerçekleştirilen ücret artışları fiyatlar genel seviyesinin yükselmesine ve reel para balansının azalmasına yol açar. Azalan reel para balansı ise toplam talebin azalmasına bunu takiben de istihdam ve üretim seviyesinin gerilemesine sebep olur. Ayrıca, söz konusu bu sendika, belirlediği ücretin, fiyatlar genel seviyesini artırması nedeniyle, merkez bankasının daraltıcı politika tehdidiyle karşı karşıya kalır, sonuç olarak istihdam seviyesinin yine olumsuz etkilenmesi durumu ortaya çıkar (Coricelli ve diğerleri, 2006, s.49). Bu nedenle, emek piyasasının az sayıda, fakat büyük sendikalardan oluştuğu (örneğin endüstri seviyesinde) bir ekonomide, sendikalar ücret taleplerini ılımlı tutmak ve böylelikle daha düşük denge işsizlik düzeyine ulaşmak amacıyla pazarlıklarını koordine etme-

ye yönelik güçlü bir güdüye sahiptirler. Bu sendikaların hepsi, pazarlıklarını birbirleri ile tam bir koordinasyon içinde yaparlarsa, monopol sendika ile aynı nominal ücreti seçeceklerini bilmektedirler (Cavallari, 2001, s.420). Ancak, her bir ücret pazarlıkçısı, bu yüksek reel ücretlerden kısa dönem kazanç elde etmek ve aynı zamanda diğerlerinin ücretlerini ılımlaştırmasından yararlanmak amacıyla, bu koordinasyonun dışında kalma çabası içinde olacaktır. Bu durumda, koordineli ücret kısıtlaması sadece, uzun dönemde bu koordinasyonun dışında kalınması nedeniyle koordinasyondan elde edilecek faydadan mahrum kalınması sonucu doğacak maliyetin, kısa dönemde koordinasyondan ayrılma sonucu elde edilecek kısa dönem kazancının üzerinde olması durumunda elde edilebilir (Holden ve Oddbjørn, 2000, s.411). Bu nedenle, kısıtlayıcı para politikaları, sendikaların saldırganlık maliyetlerini dışsallaştırma kapasitesini azaltarak kolektif hareket probleminin çözümünü kolaylaştırabilir (Iversen, 1998, s.497). Bu açıdan, merkezi ücret pazarlığı bireysel sendikaların, diğer sendikaların uyguladığı ücret kısıtlamasından çıkar sağlama kapasitelerini sınırlandıracak bir kurumsal enstrüman olarak görülür (Soskice ve Iversen, 1998, s.12).

8.2.2. Lider Stratejik Ücret Pazarlıkçısı

Eğer ekonomide lider bir sendika oluşturulabilirse ya da varsa bu sendika monopol sendikanın durumuna benzer bir durum içerisinde. Diğer sendikalar lider sendikayı

takip edeceklerinden, bu sendikanın seçeceği nominal ücret, ülkedeki enflasyon üzerinde önemli bir etki meydana getirecektir. Enflasyon üzerinde meydana getireceği etkinin farkında olan lider sendika ücret kısıtlamasına gitme zorunluluğu altında kalacaktır (Soskice ve Iversen, 1998, s.12).

Bu bağlamda, lider sendika dışında kalan ücret pazarlıkçılarını kendi görüşmelerine başlamadan önce lider sendikanın gelişmelerini izlemeyi optimal bulmaktadırlar. Böyle bir düzenleme içinde, merkezi ya da lider diyebileceğimiz pazarlık birimi, bir bütün olarak ekonomideki ücret anlaşmalarının seviyesi üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. Lider sendikayı takip eden diğer sendikalar genellikle yerel koşullara uygun hale getirmek için birkaç küçük ayarlama ile lider sendikayı kendilerine model alırlar (Franzese ve Hall, 1999, s.181). Öncelikle, her bir pazarlık biriminin üyeleri, özellikle de lider anlaşma için görüşme yapanlar, kendi sözleşmelerini bağlarlarken, diğer sendikaların belirleyecekleri ücret seviyesini bildiklerinden, diğer anlaşmalardan kaynaklanacak olan beklenen enflasyon için kendi anlaşmalarına bir artış koyma gereği duymazlar.

Teorinin asıl odak noktası, bu şekilde ortaya çıkacak olan ücret pazarlığı koordinasyonunun, merkez bankası tarafından gönderilen sinyallerin algılanmasına ne şekilde kuvvet katacağıdır. Lider sözleşme, bütün ekonomide belli etkiler meydana getirecek şekilde çoğaltılacağı için, bu görüş-

meyi yapanlar merkez bankasının buna doğrudan cevap verme olasılığının yüksek olduğunu bilmektedirler. Bu da lider ücret pazarlıkçısının, ücret sözleşmesinin yapımı aşamasında merkez bankasının muhtemel para politikası duruşu hakkında gönderilen sinyallere karşı daha duyarlı olmasına yol açar. Kısacası, merkez bankasından gönderilen sinyaller, ücret pazarlığının koordineli yapıldığı durumda, koordinesiz duruma göre, ücret sözleşmesi kararlarını daha güçlü bir şekilde etkiler.

Diğer bir ifade ile lider pazarlık birimi, kendi anlaşmasının bütün ekonomide genelleştirileceğini bildiği için, bu sendikadaki aktörler, görüşmeleri yaparken, yapacakları anlaşmaların ekonomide meydana getireceği etkiyi inceden inceye dikkate alırlar. Aynı zamanda, lider sendikanın aktörleri, yapacakları sözleşmenin ekonomi üzerindeki etkisini doğru bir şekilde tahmin edebilmektedirler. Çünkü lider sendikanın sözleşmesi büyük bir olasılıkla ekonominin genelinde benzer anlaşmaların yapılmasına neden olacaktır. Bu şekilde meydana gelecek toplam ekonomik etkiden kendi üyeleri de etkilenecektir (Hall-Franzese, 1998, s.509).

Bu nedenle, enflasyon işsizlik ve ülkedeki rekabet edilebilirlik düzeyi hakkındaki endişelerin, koordineli ücret pazarlığı sistemlerinde, bireysel ücret pazarlığını daha güçlü bir şekilde etkilediği kabul edilebilir. Bu şu şekilde ifade edilebilir: merkez bankası bağımsız olsa da olmasa da ücret pa-

zarlığının daha koordineli olduğu durumlarda daha düşük enflasyon oranlarının görülme olasılığı yüksektir (Soskice ve Iversen, 1998, s.113).

9. Temel Etkileşim Mekanizması

Para politikası ile stratejik ücret pazarlıkçıları arasında geçen etkileşim sürecinde, tüm aktörlerin tam enformasyona sahip oldukları varsayılır. Buna göre, ücret pazarlıkçıları, ilan edilen para politikasının kendileri ve diğer ekonomik aktörler üzerinde ne gibi sonuçlar doğuracağını bilmektedirler.

Stratejik etkileşim mekanizmasının birinci aşamasında, sendikalar eşzamanlı olarak nominal ücretlerini belirleyerek etkileşim sürecini başlatmaktadırlar. Bundan sonraki aşamada ise, merkez bankası etkileşim mekanizmasına dahil olmaktadır. Buna göre, merkez bankası, belirlenen ücret düzeyinin ekonomide meydana getirdiği etkiye bakarak, takip ettiği parasal kurala göre nominal para stokunu belirleyecektir³. Üçüncü aşama ise, firmaların karlarını maksimize edecek fiyatların ve dolayısıyla ekonomideki genel fiyat düzeyinin belirlenme aşamasıdır.

Bu sonucun arkasında yatan senaryo şu şekilde özetlenebilir: Sendika nominal ücretlerini arttırdığı zaman firmalar bu artışa kendi fiyatlarını arttırarak cevap verirler.

³ Bu sıranın böyle olmasının nedeni ücret anlaşmalarının bir ya da iki yıl için yapılmasına karşılık para politikasının herhangi bir zamanda ayarlanabilmesidir.

Firmaların fiyatlarında meydana gelen bu artış belirlenmiş bir nominal para arzı seviyesinde enflasyon oranının artmasına ve reel balansın azalmasına neden olur. İkinci aşamada ise, artan nominal ücretler emek talebinin azalmasına ve işsizliğin artmasına neden olur. Sonuç olarak, merkez bankasının hiçbir tepki göstermemesi halinde, ortalama nominal ücret seviyesinde meydana gelen artış hem enflasyonun hem de işsizliğin artmasına yol açar (Velasco ve Guzzo, 1998, s.3).

Merkez bankasının senaryoya dâhil olması halinde, merkez bankası bu iki kötü maliyet (işsizlik ve enflasyon) arasında muhafazakârlık derecesine göre ve sosyal açıdan optimal bir denge sağlanacak şekilde bir politika oluşturur. Eğer göreceli olarak fiyat istikrarına daha fazla önem veriyorsa ücret artışının enflasyon üzerindeki etkisini yüksek işsizlik pahasına bile olsa telafi edecektir. Ancak işsizliğe verdiği önem, fiyat istikrarına verdiği önemden daha fazla ise yüksek ücretlerin istihdam üzerinde meydana getirdiği kötü etkiyi yüksek enflasyon maliyetine rağmen ortadan kaldırmaya çalışacaktır. Kısaca, etkileşim mekanizmasında, ikinci aşamada, merkez bankasının belirleyeceği politika tepkisi büyük ölçüde bankanın muhafazakârlık derecesine bağlı olmaktadır. Bu durumda, merkez bankası, muhafazakarlık (bağımsızlık) derecesine bağlı olarak ya nominal ücret artışlarını etkisiz hale getirecek (talep kanalı) ya da enflasyonu arttırarak reel ücretleri düşürecektir

(arz kanalı). Eğer merkez bankası yeteri kadar muhafazakârsa, nominal ücret artışı para arzında bir daralmayı tetikleyecektir. Eğer nispeten liberal ise, ücret artışlarına enflasyonist politikalarla reaksiyon gösterecektir (Coricelli ve Diğerleri, 2006, s.46).

Merkez bankasının muhafazakâr olması durumunda, enflasyonu arttıran ücret artışlarına tolerans gösterilmez. Bu durumda enflasyon hedefini tehdit eden parasal ücret artışı ne olursa olsun, sıkı bir para politikasıyla ücret artışının etkisi telafi edilmeye çalışılır. Bunun sonucu olarak, reel para arzı azalır ve ekonomi bir daralma sürecine girer. Ücret pazarlığının bu politika sonucunu algılayabilecek kapasitede olması bu sonucu değiştirebilir. Ücret pazarlığının kurumsal yapısı, deflasyon maliyetinin ortaya çıkmasını önleyecek olan stratejik etkileşim mekanizmasına bu noktada dahil olmaktadır. Buna göre, ekonomideki ücret pazarlıklarının koordineli bir yapıya sahip olması, para politikasının uygulanmadan sonuç vermesine neden olur. Uygulanacak para politikasının kendilerinin de dahil olduğu ekonomi üzerinde meydana getirebileceği etkiyi hesaba katan ücret pazarlıkları, ücretlerini böyle bir politika uygulanmasına gerek duyulmayacak şekilde belirler. Bu onların stratejik etkileşim sürecine yaptıkları katkıdır (Cukierman ve Lippi, 2001, s.547).

Almanya'daki pazarlık müzakereleri de yukarıdaki teorik tartışmayı desteklemektedir. Almanya'daki endüstriyel ilişkileri inceleyen çalışmalar, Bundesbank'ın ücret

pazarlıkçıları, sık sık, sıkı para politikasıyla tehdit ederek yüksek ücret anlaşmalarının önüne geçmeye çalıştığını ortaya koymaktadırlar. Bu konuda ilk çalışmalardan biri olan Hall ve Franzese (1998)' e göre Bundesbank'ın bağımsızlığının yüksek olması nedeniyle, sendikalar daraltıcı para politikası tehdidini ciddiye almışlardır. Ancak bununla birlikte, Alman Merkez Bankası zaman zaman kredibilitesini devam ettirmek için yüksek ücret anlaşmalarına para politikasını gerçekten sıkılaştırarak cevap vermiştir.

10. Sonuç

Stratejik etkileşim teorisi, merkez bankası bağımsızlığı ve stratejik etkileşim teorilerinin birlikte sentezlenerek geliştirilmeleriyle ortaya çıkmış ve uygulamada kanıtları olan güçlü bir teoridir. Bu teoriye göre, merkez bankası bağımsızlığı, ücret pazarlığının kurumsal yapısına ve pazarlıkçıların sektörel bileşimine bağlı olarak reel etkiler meydana getirebilmektedir. Merkez bankasının güçlü anti-enflasyonist duruşunun meydana getirdiği bu reel etkiler, hem merkez bankasının ilan ettiği para politikasının kredibilitesine hem de ücret pazarlıkçılarının etkileşim kapasitesi ve gücüne bağlı olmaktadır.

Merkez bankası, para politikasını kullanarak toplam talebi ve arzı değiştirme yeteneğine sahiptir. Para otoritesinin bu yeteneği, ücret pazarlıkçıları enflasyonist ücret artışlarından caydırıcı bir fonksiyona sahiptir. Ancak bu caydırıcılık etkisi, büyük öl-

çüce ücret pazarlığının kurumsal yapısına bağlı olarak değişmektedir.

Ücret pazarlığı koordinasyon derecesinin yüksek olduğu ya da ücret pazarlığının merkezi olduğu ekonomiler de bağımsız merkez bankası güçlü anti-enflasyonist duruşu ile sıkı para politikası sinyalleri göndererek, ücret pazarlıkçıları düşük nominal ücretler üzerinden anlaşmaya sevk edebilmektedir. Ücret pazarlığının koordinasyon seviyesi ne kadar yüksek ise belli bir dönem için belirlenen nominal ücret ekonomide o kadar geniş bir kesimde geçerli olacak ve fiyatlar genel seviyesi üzerinde o kadar fazla etkiye sahip olacaktır ve buna tepki olarak merkez bankasından gelecek daraltıcı politika tepkisi de o denli şiddetli olacaktır. Merkez bankasının bu geri tepkisinin büyüklüğü, sendikanın bu tepkiyi dikkate alma derecesini belirleyecek, sendika bu tehdide o derece ciddi cevap verecektir ve bu nedenle daha düşük nominal ücretler üzerinden anlaşmaya razı olacaktır. Koordineli ücret pazarlıkçıları, üyeleri arasındaki istihdam oranını sürdürebilmek amacıyla kabul ettiği bu düşük nominal ücret artışı, bir yandan işsizlik artışının önüne geçerken diğer yandan ise enflasyonu düşürücü bir etki meydana getirmektedir. Diğer bir ifadeyle, koordineli ücret pazarlığı, para politikasının üretim ve istihdam kayıplarını azaltıcı bir rol oynamaktadır.

Ancak, ücret pazarlıkçıları düşük nominal ücret üzerinde anlaşmaları için merkez bankasından gönderilen sinyalleri

güvenilir bulmalıdır, yani para politikasının kredibilitesi tam olmalıdır. Aksi takdirde, para politikasındaki belirsizlik ve pazarlık birimlerinin merkez bankasına güven duymaması, makroekonomik performansı olumsuz yönde etkileyecektir. Kısaca, ücret pazarlığının koordineli olduğu ekonomilerde bağımsız merkez bankasında kurumsallaşan parasal muhafazakarlık, hem reel hem de nominal değişkenlerin ortalama ve uzun dönem değerlerini etkilemektedir.

Diğer taraftan, ücret pazarlığının koordinesiz olduğu ekonomilerde merkez bankasının bu tür sinyaller göndererek herhangi bir reel maliyete katlanmaksızın istediği düşük enflasyon sonucuna ulaşması çok zordur.

Koordinesiz ücret pazarlığı sistemlerinde, bireysel ücret pazarlıklarını amaçladıkları ücret artışının ekonomideki enflasyon seviyesi üzerindeki etkisini ve bu artışa kar-

şılık olarak merkez bankasından gelebilecek para politikası tepkisini hesaba katmazlar. Çünkü, her bir pazarlık birimi kendisini ekonominin geri kalanı üzerinde herhangi bir yan etki meydana getiremeyecek kadar küçük olduğunu düşünmektedir. Bu nedenle, böylesi ücret pazarlığı sistemlerinde her bir pazarlık birimi ücret sözleşmesini, diğer pazarlık birimlerinin de kendisi gibi hareket edeceği varsayımı ile, yüksek nominal ücret artışları içerecek şekilde yapılandırır. Kısacası, merkez bankasının enflasyonist ücret artışlarına karşılık olarak sıkı para politikası ile reaksiyon göstereceğini ilan etmesi küçük ücret pazarlıklarını davranışlarını değiştirmeye teşvik etmez. Bu durumda, merkez bankası bu ücret artışının enflasyon üzerindeki etkisini telafi etmek amacıyla daraltıcı para politikası uygulayarak, enflasyonu, reel bir maliyet olan işsizlik pahasına düşürebilecektir.

KAYNAKÇA

- Alesina, A. ve Gatti, R. (1995). Independent Central Banks: Low Inflation at No Cost?. *The American Economic Review*. Vol.85. No.2, May, 1995, pp.196-200.
- Bosworth, B. P. (1980). Nonmonetary Aspects of Inflation. *Journal of Money, Credit and Banking*. Vol.12, No.3. (Aug.), pp.527-539.
- Brumm, H. J. (2000). Inflation and Central Bank Independence: Conventional Wisdom Redux. *Journal of Money, Credit and Banking*. Vol.32, No.4, Part 1. (Nov.) pp.807-819.
- Calmfors, L. (2001). Wages and Wage-Bargaining Institutions in the EMU: A Survey of the Issues. *Empirica*. Vol.28, pp.325-351.
- Calmfors, L. (1993). Centralisation of Wage Bargaining and Macroeconomic Performance, A Survey. *OECD Economic Studies*. Nr.21, Winter, pp.161-187.
- Cavallari, L. (2001). Macroeconomic Performance and Wage Bargaining in a Monetary Union. *Empirica*. Vol.28, pp.419-433.
- Coricelli, F., Cukierman, A., Dalmazzo, A. (2006). A. Monetary Institutions, Monopolistic Competition, Unionized Labor Markets and Economic Performance. *Scand. J. of Economics*. Vol.108(1), pp.39-63.
- Cubitt, R. P. (1995). Corporatism, Monetary Policy and Macroeconomic Performance: A Simple Game Theoretic Analysis. *The Scandinavian Journal of Economics*. Vol.97, No.2. (Jun), pp.245-259.
- Cukierman, A. (1992) *Central Bank Strategy, Credibility, and Independence*, Cambridge. MA, Mit Pres.
- Cukierman, A. ve Lippi, F. (2001). Labour Markets and Monetary Union: A Strategic Analysis. *The Economic Journal*. Vol.111, No.473. (Jul.), pp.541-565.
- Cukierman, A. ve Lippi, F. (1999). Central Bank Independence, Centralization of Wage Bargaining, Inflation and Unemployment: Theory and Some Evidence. *European Economic Review*. Vol.43, pp.1395-1434.
- Dullien, S. (2005). *The Interaction of Monetary Policy and Wage Bargaining in the European Monetary Union: Lessons from the Endogenous Money Approach*. Palgrave Macmillan USA, 2005.
- Eijffinger, S. ve De Haan, J. (1996). The political Economy of Central-Bank Independence. *Special Papers in International Economics*. Nr.19, May.
- Franzese, R. J. (2004). Strategic Interactions of The ECB, Wage Bargainers, and

- Governments, a Review of Theory, Evidence, and Recent Experience. *In Institutional Conflicts and Complementarities Monetary Policy and Wage Bargaining Institutions in EMU*. P. Mooslechner, M. Schuerz, R. Franzese, eds., Kluwer, pp.5-42.
- Franzese, R. J. (2001). Institutional And Structural Interactions in Monetary Policy and Wage/Price-Bargaining in Varieties of Capitalism: The Institutional Foundations of Comparative Advantage. *Cambridge University Press*. 2001, pp.104-144.
- Franzese, R. J. (1999a). Partially Independent Central Banks, Politically Responsive Governments, and Inflation. *American Journal of Political Science*. Vol.43, No.3, (Jul.), pp.681-706.
- Franzese, R. J. (1999b). Credibly Conservative Monetary Policy and Labor-/Good-Market Organization: A Review with Implications for ECB-Led Monetary Policy in Europe. *Institute for Social Research*. 5 May, pp.97-124.
- Franzese, R. J. (1997). Monetary Policy and Wage/Price Bargaining: Macro- Institutional Interaction in Traded, Public, and Sheltered Sectors, In Varieties of Capitalism: The Institutional Foundations of Comparative Advantage, Edited by Peter Hall and David Soskice. Forthcoming.
- Franzese R. J. ve Hall, P. A. (1999). Institutional Dimensions of Coordinating Wage-Bargaining and Monetary Policy. *Cambridge University Pres*. pp.173-204.
- Forder, J. (1998). Central Bank Independence, Conceptual Clarifications and Interim Assessment. *Oxford Economic Papers*. Vol.50 (1998), pp.307-334.
- Gersbach, H. ve Hahn, V. (2007). Information Content of Wages and Monetary Policy. *Journal of Money, Credit and Banking*. Vol.39, No.1 (February).
- Hall, P. A. ve Franzese, R. J (1998). Mixed Signals: Central Bank Independence, Coordinated Wage Bargaining, and European Monetary Union. *International Organization*. Vol.52, Nr.3, Summer, pp.505-535.
- Hancke, B. ve Soskice, D. (2003). Wage Setting and Inflation Targets in EMU. *Oxford Review of Economic Policy*. Vol.19. Nr.1, pp.149-160.
- Holden, S. (2005). Monetary Regime and the Co-ordination of Wage Setting. *European Economic Review*. Vol.49, pp.833-843.
- Holden, S. ve Oddbjørn, R. (2000). Wage Moderation and Union Structure. *Oxford Economic Papers Memorandum*. No:1
- Iversen, T. (1998). Wage Bargaining, Central Bank Independence, and the Real Effects of Money. *International Organization*. Vol.52, Nr.3, Summer, pp.469-504.
- Lippi, F. (2003). Strategic Monetary Policy with Non-Atomistic Wage Setters. *Review of Economic Studies*. pp.909-919.
- Lohmann, S. (1992). Optimal Commitment in Monetary Policy: Credibility versus Flexibility. *The American Economic Review*. Vol.82, No.1, (Mar.), pp.273-286.

- Lucia, C. (2003). Wage Setters, Central Bank Conservatism and Economic Performance. *ISAE Istituti di Studie Analisi Economica*. Rome, April, pp.1-45.
- Mares, I. (2004). Wage Bargaining in the Presence of Social Services and Transfers. *World Politics*. Vol.57 (October), pp.99-142.
- Marzinotto, B. (2007). Why So Much Wage Restraint in EMU? The Role of Country size Integrating Trade Theory with Monetary Policy Regime Accounts. *Prepared for USA Tenth Biennial International Conference*. Montreal, 17-19 May.
- Meland, F. (2006). A Union-bashing Model of Inflation Targeting. *Scand. J. of Economics*. 108(3), 419-432.
- Mooslechner, P. ve Schürz, M. (2001). The Interaction of Wage Bargaining Institutions and an Independent Central Bank—A Methodological Reflection on Current Theories. *Empirica*, 28, pp. 487-506.
- Posen A. (1995). Central Bank Independence and Disinflationary Credibility: A missing Link?. *International Macroeconomics Function Research and Market Analysis Group Federal Reserve Bank of New York*. Nr.1.
- Posen A. ve Gould, D. P. (2006). Has EMU Had Any Impact on the Degree of Wage Restraint?. *Working Paper, Institute for International Economics*. Vol. 6.
- Rogoff, K. (1985). The Optimal Degree of Commitment to an Intermediate Monetary Target. *The Quarterly Journal of Economics*. Vol.100, Nr.4. (Nov.), pp.1169-1189.
- Skott, P. (1997). Stagflationary Consequences of Prudent Monetary Policy in a Unionized Economy. *Oxford Economic Papers*. New Series, Vol.49, No.4, (Oct.), pp.609-622.
- Soskice, D. ve Iversen, T. (2000). The Non-neutrality of Monetary Policy with Large Price or Wage Setters. *The Quarterly Journal of Economics*. Vol.115, No.1. (Feb.), pp.265-284.
- Soskice, D. ve Iversen, T. (1998). Multiple Wage-Bargaining Systems in the Single European Currency Area. *Oxford Review of Economic Policy*. Vol.14, Nr.3, pp.110-124.
- Söderström, H. T. (1985). Union Militancy, External Shocks and Accommodation Dilemma. *The Scandinavian Journal of Economics*. Vol.87, No.2, (Jun), pp.335-351.
- Velasco, A. ve Guzzo, V. (1998). The Case for a Populist Central Banker. *Economic Research Reports*. August.
- Wallerstein, M. (1990). Centralized Bargaining and Wage Restraint. *American Journal of Political Science*, Vol.34, No.4. (Nov.), pp. 982-1004.

